

Uit

EIJSDENS

V E R L E D E N

UIT EIJDENS VERLEDEN, een uitgave van de Stichting Eijdens Verleden
December 1990 - nummer 51/52

Het huis Wilhelminastraat 78 van de familie Pinckers.

Foto: Jean Rethero, november 1990

Uit Eijdsens Verleden

Een uitgave van de Stichting Eijdens Verleden
December 1990

Inhoudsopgave

Van de redactie	3
Pin(c)k(a)er(t)s	
Een Eijdsense familie.	
A.J.L.G. Pinckers	4
De verschuivingen van de zuidgrens van Eijdsen	
Een historisch-cartografisch onderzoek	
Régis de La Haye	14
Herstel van soevereiniteitsschending te Breust in de	
vijftiende eeuw: twee frappante voorbeelden van	
rechtssymboliek in Breust	
Hans van Hall	19
Kroniek 1980	
H.J.G. Wijnands	23
Het turbulente leven van Gerlach Olaey	
Thomas Baas	26
Eijdsen in de Limburger Courier	
Nico Duijkers	33
Kent U ze nog?	38

Van de redactie

Een nieuw jasje

Het heeft even geduurd, maar het resultaat is het wachten wel waard, dachten wij. In het december-nummer van 1983 vergastten wij u op een geheel nieuwe vormgeving, destijds ontworpen en uitgevoerd door Louis Jonkers uit Maastricht. De stijl van *Uit Eijdsdens Verleden* was zeven jaar lang geïnspireerd op het idee van de heer Jonkers. Thans hebben wij Ton Brenders uit Eijdsden bereid gevonden om de lay-out voor ons te verzorgen. Ton is, net als Louis Jonkers, een vakman en dat moge blijken uit dit dubbeldikke nummer van *Uit Eijdsdens Verleden*. In deze nieuwe aanpak - moderner, speelser - vinden we een professionele en persoonlijke benadering waar wij hopelijk nog lang van zullen mogen genieten.

Rectificatie

Het artikel van mevrouw W.E.S.L. Keyser-Schuurman over bewoners van de Reinekenshof te Laag-Caestert in de achttiende eeuw in *Uit Eijdsdens Verleden* nummer 48 (december 1989), dient op één punt gerectificeerd te worden. In de tweede alinea op de linkerzijde van pagina 4 dient in de zinsnede "de echtgenoot van de zuster van Johan Hendrick" tussen de woorden "de" en "echtgenoot" het woord "latere" ingevoegd te worden en in plaats van "zuster" dient te worden gelezen "dochter". Deze rectificatie is een gevolg van een opmerking van de heer M.Th.L.W. Boersma te Valkenburg, die zelf al een aantal interessante artikelen in ons tijdschrift op zijn naam heeft staan.

De heer Boersma heeft van deze gelegenheid gebruik gemaakt om mevrouw Keyser een vraag te stellen: "Voor mij bleef één vraag open staan. Is de Reinekenshof genoemd naar de familie Reinick(e)?", welke vraag door mevrouw Keyser als volgt werd beantwoord: "Ik kan U slechts mededelen dat ik daar geen speciaal onderzoek naar heb gedaan. Mijn artikel vormt natuurlijk wel een aanwijzing hiervoor." De redactie vraagt zich af of een van onze lezers in staat is het bewijs te leveren dat de Reinekenshof inderdaad genoemd is naar de familie Reinick(e).

Brieven van landverhuizers

Op verzoek van de Amerikaanse historicus professor H. Brinks uit Grand Rapids (Michigan) werkt de heer drs. W.J.M.J. Rutten van het Sociaal-Historisch Centrum voor Limburg (Boschstraat 73, 6211 AV Maastricht, telefoon 043-250141) mee aan het project "Immigrantenbrieven". Met name in de periode 1850-1960 vertrokken grote groepen Nederlanders naar Amerika om daar een nieuw bestaan op te bouwen, hetgeen een intensieve briefwisseling tussen landverhuizers en achterblijvers tot gevolg heeft gehad. Het project van professor Brinks heeft als doel die correspondentie te vinden en te bewaren. Tijdens eerdere pogingen zijn er reeds 3000 brieven verzameld. Het is de bedoeling een overzicht te krijgen dat representatief is voor heel Nederland. Daarom is het noodzakelijk de verzameling te vergroten met brieven van immigranten van Limburgse komaf. Op dit moment zijn de Limburgse immigranten nog ondervertegenwoordigd in de brievencollectie. Vandaar dat hierbij namens de heer Rutten van het Sociaal-Historisch Centrum voor Limburg het volgende verzoek wordt kenbaar gemaakt: een ieder die de heer Rutten zou kunnen helpen aan landverhuizersbrieven uit de Verenigde Staten of Canada wordt verzocht schriftelijk of telefonisch contact met hem op te nemen.

Donatie 1991

In dit nummer bevindt zich een reeds gedeeltelijk ingevulde acceptgiro waarmee de donatie voor 1991 kan worden overgemaakt. Ook voor 1991 geldt nog altijd een minimumbedrag van f. 25,-. Voor studerende geldt een minimumbedrag van f. 12,50.

Tot slot rest ons nog alle lezers prettige decemberfeesten en een goede jaarwisseling toe te wensen.

EIJSDEN, DECEMBER 1990.

Pin(c)k(a)er(t)s, een Eijdsense familie

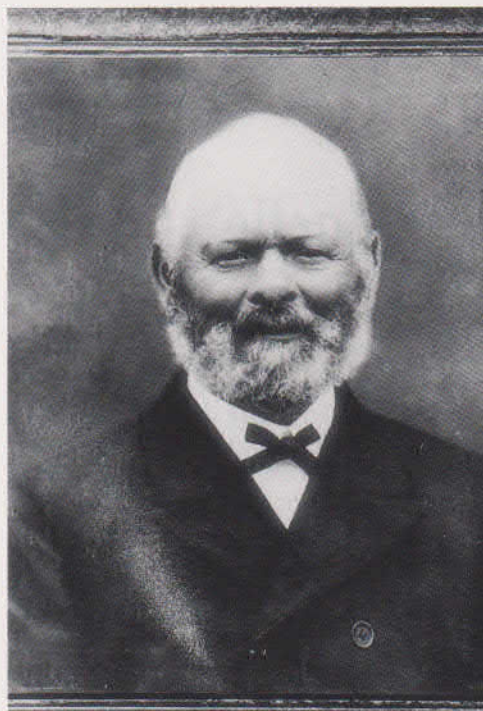
1. Een Eijdsense familie

Tot zo'n vijftien jaar geleden leefde ik in de veronderstelling dat de familie Pinckers, althans de tak waartoe ik me reken, in de persoon van Lambert Pinckers voor het eerst Eijdsden tot woonplaats koos. Mijn grootvader Lambert Pinckers zal wel beter geweten hebben. Hij was huisarts en één van zijn hobby's was het in kaart brengen van de familierelaties van zijn patiënten. Hij had een ware schat aan gegevens verzameld. In mei 1940 nam hij een moeilijke beslissing en vernietigde dit alles met het doel te voorkomen dat de bezetter misbruik van de gegevens zou kunnen maken. Een bijzonder archief ging hiermee verloren. Hij stierf kort na de oorlog, in augustus 1945.

Samen met wijlen mijn vader heb ik jarenlang onderzoek gedaan naar de voorouders van mijn moeder, de familie De Warrimont. Op een gegeven ogenblik beseften we dat we nog nooit naar de familie Pinckers hadden omgekeken. We gingen aan het werk en kwamen al snel tot de ontdekking dat we oorspronkelijk uit Eijdsden afkomstig waren. Grootvader Lambert was zagezegd "terug van weggeweest". Na het overlijden van mijn vader liep het onderzoek vast, want het was me te moeilijk om van Mook uit naar Maastricht en Eijdsden te komen om in de archieven te duiken. Mede dank zij "Uit Eijdsdens Verleden", de hulp van de heer M.Th.L.W. Boersma en de genealoog A.S.M. Patelski, beiden te Valkenburg, zijn er voldoende gegevens verzameld om een authentieke "Oesjder familie" te kunnen beschrijven. Het spreekt voor zich dat een dergelijk onderzoek nooit klaar is. Suggesties en aanvullingen zijn daarom altijd welkom.

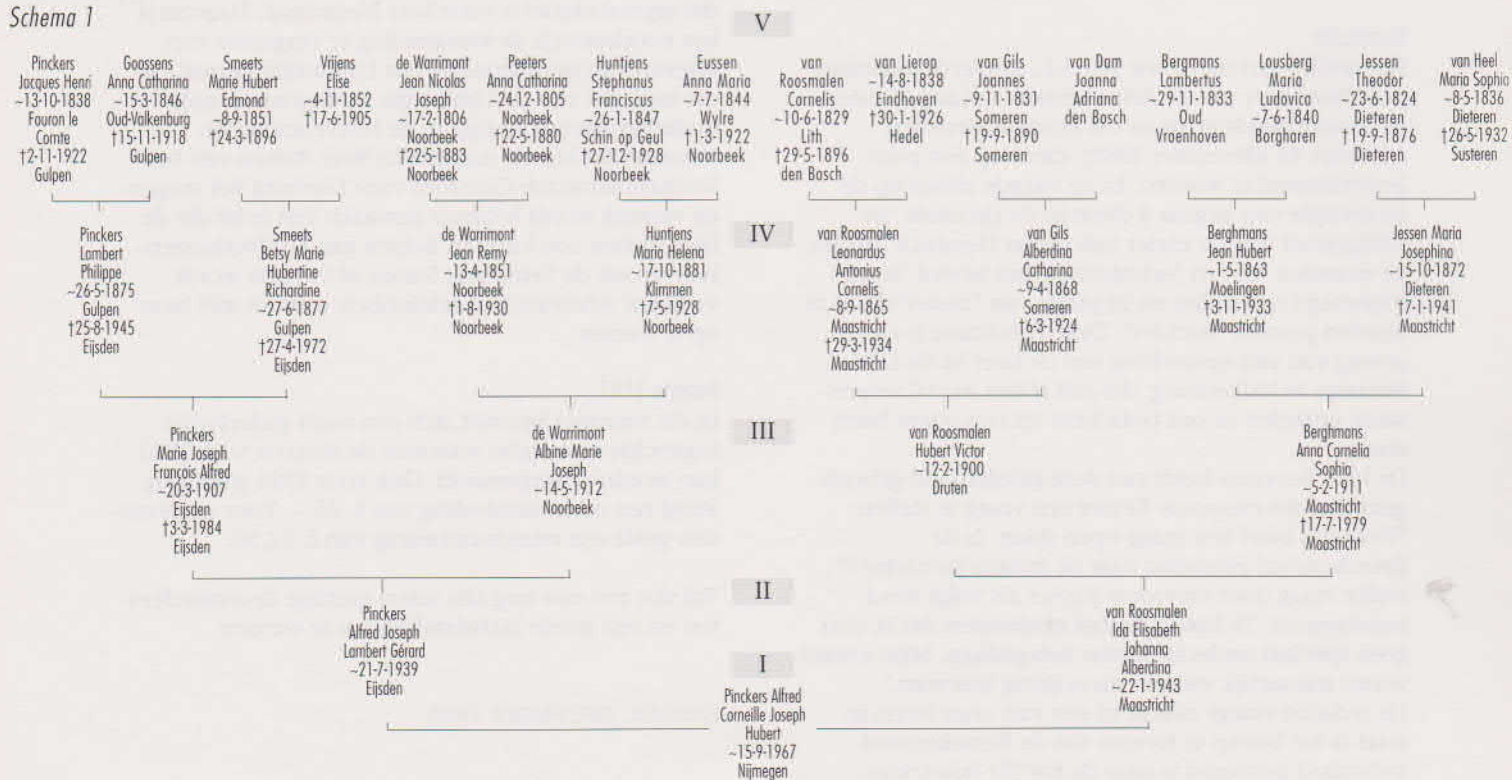
Bij de kwartierstaat (schema 1)

De kwartierstaat gaat uit van het oudste mannelijke kleinkind van Alfred Pinckers. De kwartierstaat geeft als oudste voorouder in rechte lijn Jacques Henri Pinckers (V-16), in leven veearts, geboren te 's-Gravenvoeren op 13 oktober 1838. Hij woonde te Ingber en Berghem onder Gulpen.

Jacques Henri Pinckers, 1838-1922.

Schema 1

Hij was provinciaal veearts, gemeenteraadslid en wethouder van Gulpen en lid van de Provinciale Staten van Limburg. Als provinciaal veearts maakte hij vaak lange dagen te paard. Soms was hij zo moe dat hij op zijn paard in slaap viel. Het paard kende de weg en bracht hem steeds weer veilig naar huis. Als de boeren 's avonds laat een eenzame ruiter hoorden langskomen dan zeiden ze: "Dao geit d'r ouwe hier van Berghem." Hij overleed te Gulpen op 2 november 1922. Jacques Henri Pinckers liet, volgens de overlevering, zijn toekomstige vrouw Anna Catharina Goossens schaken door zijn meesterknecht. Uit dit huwelijk zijn negen kinderen bekend.

1. Maria. Zij overleed jong in 1873.
2. Maria Elisabeth Wilhelmina, geboren 27 mei 1873. Zij overleed te Vaesrade op 23 juni 1956. Uit het huwelijk met Louis Ackermans werden twee kinderen geboren.
3. Lambert-Philippe; volgt IV-8.
4. Jean Hubert, geboren 6 juli 1876. Deze wilde aanvankelijk arts worden maar studeerde voor priester en werd gewijd op 23 maart 1901. Hij was achtereenvolgens kapelaan te Herkenbosch, Eijs-Wittem, Oirsbeek en Wolder. Hij kreeg bekendheid als rector en

Links zien we Jean Hubert Pinckers, 1876-1945, Pastoor te Asselt. De foto is gemaakt in 1940.

later als pastoor van het rozenkerkje te Asselt. Vele van zijn daden zijn beschreven in het boek Asselt aan de Maas. Door de familieleden werden de activiteiten van heerbroer niet altijd gewaardeerd, temeer daar ze nogal eens een aanslag betekenden op de geldelijke middelen van de familie. Nadat hij in 1924 door koning Albert gedecoreerd werd volgde in 1928 binnenlandse erkenning en werd hij tot ridder van Oranje-Nassau benoemd. Pastoor Pinckers was oprichter van het museum te Asselt, gelegen tegenover het rozenkerkje aan de pastoor Pinckersstraat. In 1940 trok hij zich als rustend pastoor terug in het St.-Jozefgesticht te Gulpen, alwaar hij op 2 november 1945 overleed.

5. François Hubert, geboren op 1 mei 1878. Hij was lid van de Provinciale Staten van Limburg en overleed op 29 oktober 1908.
6. Bernardus, geboren in 1880. Hij was de enige in de familie die het boerenbedrijf trouw bleef. Na de dood van zijn vader werd hij, samen met zijn broers Lambert en Henri, eigenaar van de ouderlijke hoeve Berghem. Hij verkocht zijn aandeel aan zijn broers en pachtte het goed een aantal jaren. Hierna werd hij

zelfstandige boer op de hoeve Gieveld te Teuven.

Hij overleed op 21 februari 1955 te Gieveld. Bernardus huwde met Anna Backhaus, die op 12 november 1918 overleed (Spaanse griep?). Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren. Naderhand huwde hij een tweede maal, nu met Antoinette Bettonville, die op 30 mei 1972 te Hasselt overleed. Uit dit tweede huwelijk werden zeven kinderen geboren. De nakomelingen van Bernardus vormen de "Belgische tak" van de nakomelingen van Jacques Henri Pinckers.

7. Maria Clara, geboren op 1 april 1885. Zij overleed te Valkenburg op 11 maart 1969. Zij was gehuwd met de veearts Felix Quaadvlieg. Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren.

8. Alexius, geboren in 1881 of 1882. Hij overleed in 1884 op de leeftijd van tweeënhalve jaar.

9. Henri Hubert Jean, geboren te Berghem op 1 januari 1889. Deze jongste zoon wilde aanvankelijk priester worden maar werd arts.

Hij was tijdens zijn leven huisarts te Meerssen. Als mede-eigenaar van de hoeve Berghem bleek hij over een grote kennis betreffende de fruitteelt te beschikken en onderhield hij zakelijke contacten met de firma Theunissen uit Eijsden. Over het wel en wee op de hoeve Berghem in de jaren 1923 tot 1936 is een unieke correspondentie tussen Henri en Lambert bewaard gebleven.

Door de nieuwe pachtwet in de jaren dertig zagen de twee broers zich gedwongen tot deling van de bezittingen over te

gaan. Henri huwde, evenals zijn broer Lambert, een brouwersdochter, Elisabeth van Aubel. Uit dit huwelijk werden twee dochters geboren. Henri overleed te Meerssen op 30 september 1960; hij was de laatste Pinckers die in het familiegraf te Gulpen werd bijgezet.

Grafsteen van het familiegraf op de begraafplaats te Gulpen.

Noten

1. D.J. van der Ven. Asselt aan de Maas. N.V. Uitgeversmaatschappij "de Pelgrim", Eindhoven MCMXLVIII.
2. H.J.L.M. Boersma. Marie Eugène Thomas Dubois. U.E.V. 1983; 21: 11-13.
3. A. Pinckers, H. van Hall. Navagne: Kasteel, Fort, Tolkantoor en Boerderij. U.E.V. 1979; 3/3: 6-17.
4. Oude foto's. Uitgave Heemkundevereniging Sint Geertruid/Margraten 1989: 42 (foto 69).
5. A. Pinckers. Roed of Blow? U.E.V. 1978; 2/3: 13.
6. M.Th.L.W. Boersma. Rutten, een familie van aanzien te Eijsden. U.E.V. 1987; 37: 4-15.
7. H.J.L.M. Boersma. Kwartierstaat van H.J.L.M. Boersma (deel 6). U.E.V. 1988; 42: 15-21.
8. H.J.L.M. Boersma. Raadsleden, wethouders en burgemeesters van Eijsden die hun ambt uitoefenden tussen 1800 en 1900. U.E.V. 1982; 19: 4-16.

Lambert-Philippe Pinckers (IV-8)

Lambert-Philippe Pinckers werd op 26 mei 1875 te Gulpen geboren. Nadat hij de middelbare school te Luik doorlopen had volgde hij in Leuven de opleiding tot arts. Hij wilde zich in Eijsden als huisarts vestigen, maar Belgische diploma's werden in Nederland niet erkend. Noodgedwongen legde hij alle medische examens in Nederland opnieuw af. Tijdens een verblijf hiertoe in Utrecht was hij getuige van de ontvangst van Paul Kruger, president (1883-1902) van de Republiek van Transvaal in Zuid-Afrika. Hij raakte zeer onder de indruk en schreef hierover in een brief aan zijn verloofde. Na het behalen van het Nederlandse artsdiploma vestigde Lambert zich als eerste Nederlandse huisarts te Eijsden, met het recht ook in België praktijk uit te oefenen. Tot die tijd werd Eijsden vanuit België bediend. Het is hier de plaats voor een kleine anekdote. De Voerense arts dokter Fortemps bezocht een keer op de fiets een patiënt in het Mariadorp. Nauwelijks had hij het huis van de patiënt verlaten of hij stormde alweer naar binnen en riep: "Iech kaom ien, iech gaon oet en m'nne fiets is nao de kloet."

Het praktijkadres van Lambert Pinckers was aanvankelijk in een huis aan de Langstraat te Eijsden (thans Wilhelminastraat), het huidige hotel Modern van Pachen. Hierna was het bij de Maas gelegen, aan het Mariaplein, in het huis waar in de jaren 1977 en 1978 een deel van de televisie-opnamen van de serie "Dagboek van een Herdershond" gemaakt werden. De patiënten werden te voet, op de fiets of te paard bezocht. Als koetsier fungeerde Jacques Schifflers. Een enkele keer ging de dokter met een roeiboot naar Ternaaien. Als hij moe was dan kreeg hij van de mensen ei-met-cognac, hetgeen hij wist te waarderen. Lag er veel sneeuw dan zorgde de familie Debeij voor een arreslee waarmee dan de patiënten "op de bérreg" bezocht werden. Die arreslee was oorspronkelijk van de graaf. Met een auto heeft Lambert Pinckers nooit goed overweg gekund. Het is vaker voorgekomen dat hij met zijn auto ergens tegenop gereden was en dan moest Haj Brouwers (1893-1972) te hulp komen. Gelukkig nam koetsier Schifflers doorgaans achter het stuur plaats en dat leverde geen problemen op. Van notaris Arnold werd in de Langstraat een stuk grond gekocht, reikend van het huidige huisnummer 78 tot en met 86. In 1905 werd door de oudste zoon Edmond de eerste steen gelegd voor het huis met apotheek, koetshuis, paardenstal en carbid-huisje. De nieuw gevestigde huisarts moest zich een plaats zien te verwerven tussen de Belgische vakgenoten. Bovendien was de apotheek een regelrechte concurrent van de apotheek Dubois aan de Breusterstraat.² Uiteindelijk zou Lambert Pinckers de apotheek Dubois overnemen. Er moeten in de einde 1979 opgeheven apotheek Pinckers nog enkele zaken zijn die herinneren aan de voormalige apotheek Dubois. Inmiddels was Lambert te Gulpen getrouwd met Betsy Smeets, dochter van de Gulpense bierbrouwer Edmond Smeets. De huwelijksdag liep niet van een leien dakje, want er was onenigheid tussen de twee families. Het schijnt dat de ruzie het gevolg was van de verkoop van een al dan niet kreupel paard door Jacques Henri Pinckers aan de brouwerij Smeets. Hoe het ook zij, Jacques Henri was niet op de bruiloft aanwezig. Toen de bruidsstoet door Gulpen trok was hij demonstratief langs de route een paard aan het

Lambert Philippe Pinckers, 1875-1945.

beslaan. Dit voorval haalde de toenmalige pers. Jacques Henri was geen haatdragend persoon: meerdere malen ging hij zijn zoon en schoondochter in Eijsden opzoeken, soms zelfs te voet. Na de dood van Jacques Henri Pinckers in 1922 werd Lambert-Philippe mede-eigenaar van de hoeve Berghem te Gulpen. Hij bezat reeds de hoeve Beusdalshof te Ingber, die hij als kind een keer in brand gestoken had. In Eijsden kocht hij "de Sjaans" (Navagne) en liet het Doode Water draineren. Omdat de omvang van de landerijen te groot geacht werd voor één pachter besloot Lambert Pinckers een nieuwe boerderij te bouwen aan de Muggeweg (thans Schansweg genaamd) en het land van de Schans in tweeën te splitsen. Zo ontstond de Muggenhof. Op de Muggenhof kwam in maart 1940 de familie Smeets-Schillings uit Mheer te wonen, terwijl in 1939 de familie Duijzings naar de Schans kwam. Het boekje "Oude foto's" van de Heemkundekring Sint Geertruid/Margraten toont een mooie foto: de familie Duijzings is vanuit de hoeve bij de Roozenhof te Bruisterbosch bezig te "bageeren" naar de Schans te Eijsden.⁴ Mijn ouders hebben me op het hart gedrukt om in de Eijsdense dorpspolitiek, en dus in de "strijd" tussen Roed en Blow, neutraliteit in acht te nemen. Ik heb me wel eens afgevraagd of ze "ien de hiemel violèt zien".⁵ De heer Lamkin zaliger vertelde dat Lambert Pinckers in zijn tijd niet neutraal kon zijn. Hij moest partij kiezen en wel tegen de mensen die de Belgische collega-en-concurrent artsen steunden. Op een gegeven ogenblik moeten er uiterst spannende gemeenteraadsverkiezingen gehouden zijn. Uiteindelijk leverde de strijd een blauwe gemeenteraad op, dit tot ongenoegen van de rode burgemeester: de graaf René de Geloës. Volgens de heer Lamkin heeft toen als teken van overwinning de hoge hoed van de graaf een tijd lang in een spar van het doktershuis aan de Langstraat gehangen.

Lambert-Philippe Pinckers overleed op 25 augustus 1945 te Eijsden. Uit het huwelijk met Betsy Marie Hubertine Richardine Smeets werden drie kinderen geboren.

1. Marie Hubert Guillaume Edmond Pinckers, geboren te Eijsden op 25 maart 1904. Hij volgde de middelbare school te Rolduc en studeerde te Utrecht voor arts. Hij was als arts werkzaam te Valkenburg. Edmond Pinckers overleed te Valkenburg op 24 april 1955. Uit het huwelijk met Maria Verdaasdonk werden vijf kinderen geboren.

2. Marie Joseph François Alfred Pinckers; volgt III-4.

3. Elisabeth Marie Henriette Hélène Pinckers, geboren te Eijsden op 7 juli 1910. Zij huwde met Thomas Eugène Jozef Roebroek, geboren te Heerlen op 10 juni 1898, in leven notaris te Susteren. Uit dit huwelijk werden zes kinderen geboren.

Alfred Pinckers, 1907-1984.

Alfred Pinckers (III-4)

Marie Joseph François Alfred Pinckers werd geboren te Eijsden op 20 maart 1907. Hij volgde de lagere school te Eijsden en daarna de middelbare school te Rolduc. Na het behalen van het eindexamen HBS studeerde hij medicijnen aan de universiteit van Utrecht, alwaar het artsexamen op 28 december 1931 behaald werd. Alhoewel hij eigenlijk kinderarts had willen worden dwongen familie-omstandigheden hem ertoe zijn vader te helpen in de huisartsenpraktijk. Gedurende vijftig jaar heeft hij als praktiserend huisarts eerst zijn vader geholpen, daarna de praktijk alleen uitgeoefend om tenslotte met zijn eigen zoon het werk voort te zetten. In die halve eeuw is de huisartsengeneeskunde totaal veranderd. Een beschrijving van die periode zou ongetwijfeld boeiend zijn, maar valt buiten het kader van dit artikel. Eén anekdote wil ik de lezer niet onthouden. Het moet in de zestiger jaren geweest zijn dat Alfred Pinckers vaccin tegen kinderverlamming bestelde. De bestelling werd enige dagen later afgeleverd en koel opgeborgen in de kelder. Op een avond belde de burgemeester in paniek op met de vraag of de dokter "lintjes" gekregen had. De dag erna zouden

jubilarissen van de Zinkwit koninklijk worden onderscheiden. Toen men op het gemeentehuis het pakje met "lintjes" openmaakte bleken er geen lintjes in te zitten maar wel vaccin tegen kinderverlamming. In de kelder van de dokter werden de "lintjes" veilig, koel en donker bewaard. De fout kon tijdig hersteld worden.

Nadat Alfred Pinckers in de huisartsenpraktijk was gekomen en in het huwelijk trad, nam hij zijn intrek in het doktershuis, thans Wilhelminastraat 78. Voor zijn ouders liet hij het huis "Mon Repos", thans Wilhelminastraat 86, bouwen. Toen later zijn oudste zoon in de praktijk kwam en trouwde, verhuisde Alfred met echtgenote en dochter op zijn beurt naar "Mon Repos", alwaar hij op 3 maart 1984 stierf. Op 9 oktober 1934 trad Alfred Pinckers te Noorbeek in het huwelijk met Albine Marie Joseph de Warrimont. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren.

1. Robert Elisabeth Cyrille Remi Pinckers, geboren te Eijsden op 4 juli 1935. Hij huwde met Louise van Roosmalen. Uit dit huwelijk werden te Eijsden drie kinderen geboren: Albine, Robert en Valérie.

2. Alfred Marie Joseph Lambert Gérard Pinckers, geboren te Eijsden op 1 augustus 1937 en overleden aldaar in mei 1938.

3. Alfred Joseph Lambert Gérard Pinckers, geboren te Eijsden op 21 juli 1939. Hij huwde met Ida van Roosmalen. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren: Alfred, Philippe en Ida.

4. Marie Elisabeth Francisca Albine Pinckers, geboren te Eijsden op 14 juli 1950. Zij huwde met Guus America. Uit dit huwelijk werden twee zonen geboren: Guus en Maurice.

2. Vanaf het begin

Voor zover we nu weten duikt de naam Pin(c)k(a)(e)r(t)s voor het eerst op in de zestiende eeuw te Maarland. In een akte van 23 februari 1553 werden Thys Pinckartz' erven van Maarland genoemd. Vijftig jaar later, in 1608, wordt de Laathof van Batenborg omgezet in de schepenbank Oost. Hier fungeert een Christiaan Pinckarts van 1613 tot 1639 als schepen. Misschien is dit een voorouder, immers ook de oudst bekende zekere voorouder heet (I) Christiaan Pinckers. Hij werd omstreeks 1658 geboren en overleed te Oost, parochie Breust, op 30 april 1741. Christianus huwde met Agnes Ruth (Rutten), die in 1659 geboren werd als dochter van Christian Ruth en van Catharina Herve en die op 20 februari 1729 te Oost overleed. Middels deze Agnes Ruth blijkt er een (eerste) relatie te zijn met de afstammelingen van Jan Ruth de Oude.⁶ Mede dank zij de hulp van de heer M. Boersma is gebleken dat de band tussen de families Pinckers en Rutten nogal innig is: tot viermaal toe huwen nakomelingen van Jan Ruth de Oude met Christiaan Pinckers of zijn nazaten (schema 2). Uit het huwelijk van Christiaan Pinckers en Agnes Ruth zijn tot nog toe zes kinderen bekend.¹²

1. Maria Pinckaers, gedoopt te Breust op 5 juni 1682. Als doopgetuigen fungeerden Henricus Pinckaers en Agnes Oost.

2. Catharina Pinckaers, gedoopt te Breust op 21 februari 1684. Doopgetuigen waren Joannes Lousberch voor Guilhelmus Leben en Maria Lousberch voor Beatrijs Pinckaers. Zij overleed kort na de geboorte.

3. Christianus Pinckaert, gedoopt te Breust op 30 november 1688. Doopgetuigen waren Christianus Pinckaert en Helena Rut. Hij overleed voor 31 oktober 1700.

4. Maria Catharina Pinquers, gedoopt te Breust op 16 februari 1696. Doopgetuigen waren Egidius Beijers en Sophia Rutten. Zij overleed of 16 februari 1711 aan de gevolgen van koorts.

5. Agnes Pinckarts, gedoopt te Breust op 4 mei 1698. Doopgetuigen waren Joannes Voncken, Helena Rutten en Catharina François.

6. Christianus Penckers of Pinckers, gedoopt te Breust op 31 oktober 1700. Doopgetuigen waren Tomas Moeren en Anna Lousberchs; volgt onder II.

II. Christianus Pinckers, werd bij zijn huwelijk op 16 mei 1723 beschreven als komende "ex Oost, juvenis ca 22 jaar". Hij overleed te Oost, parochie Breust, op 13 april 1753. Deze Christianus huwde tweemaal. Het eerste huwelijk was met Aleijda (Alet, Aldegunda) Elissen, "ex Wolffs Wyler prope Gulpen, puella ca 22 jaar". De ondertrouw geschiedde te Eijsden (protestants) op 3 april 1723, alwaar zij werden ingeschreven als Christiaan Pinckers uit Oost en Alida Elese uit Swausen (vermoedelijk het gehucht Wolfshuis onder Wylre). De trouw werd eveneens protestants te Eijsden gesloten op 16 mei 1723. Op dezelfde dag werd het rooms-katholiek huwelijk te Breust ingezegend met een losbrief van R.D. Josephus Elisen, pastoor te Wylre. Als huwelijksgetuigen traden op Joannes Jansen, Henricus Hoss, Anna Smets uit Gasthuis (bij Bemelen) en Joannes Schreurs uit Gasthuis. Aleijda overleed te Oost, parochie Breust, op 19 maart 1741. Uit dit huwelijk tussen Christiaan en Aleijda zijn tien kinderen bekend.

1. Maria Agnes Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 23 juni 1724. Doopgetuigen waren Josephus Pinckers, Catharina van der Linden "ex Wolffsel parochiae de Wijler prope Gulpen".

2. Catharina Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 4 maart 1726. Doopgetuigen waren Wilhelmus Elissen "ex Swouresers par. de Wijler" en Mechtildis Caubergh. Zij trouwde met Willem Hanssen uit Tongeren en was op 8 september 1761 woonachtig te Tongeren.

3. Sophia Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 29 januari 1728. Doopgetuigen waren Petrus Weerts en Anna Rutten. Sophia is op 20 maart 1731 verdrongen in een put.

4. Petrus Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 16 september 1730. Doopgetuigen waren Laurentius Vlieck en Catharina Weerts; volgt III-1.

5. Een dochter die geboren werd te Oost op 6 januari 1733, werd meteen na de geboorte door de vroedvrouw uit Oost gedoopt en overleed kort daarna.

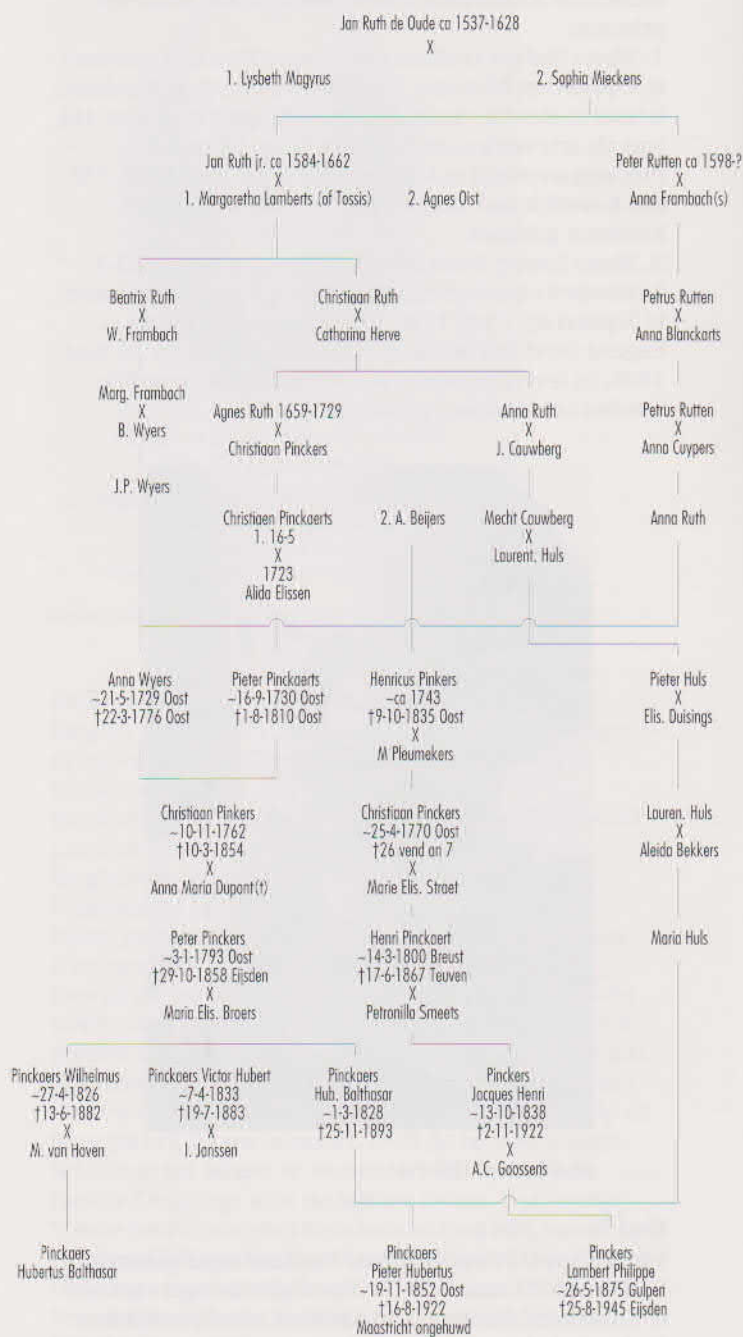
6. Henricus Pinckaers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 15 februari 1734. Doopgetuigen waren Matthias Rutten en Anna Blonden. Hij overleed, slechts een dag oud.

7. Een zoon Peijnckers, geboren te Oost op 9 mei 1735, onmiddellijk na de geboorte door de vroedvrouw Mechtildis Meijers uit Mesch gedoopt en korte tijd later overleden.

8. N.N. Peinckers, geboren te Oost als oudste van een tweeling op 22 juli 1736. De vroedvrouw Mechtildis Meijers uit Mesch moest ook hier meteen na de geboorte tot dopen besluiten, waarna het kind overleed.

Schema 2

Genealogie Rutten-Pinckers

9. Maria Peinckers, geboren te Oost op 22 juli 1736 als jongste van de tweeling. Zij werd te Breust gedoopt op 23 juli en had als peetouders Joannes Mertens en Anna Blonden. Zij woonde op 8 september 1761 te Oost.

10. Christianus Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 9 oktober 1738. Doopgetuigen waren Joannes Jorissen en N.N. de Bij. Ook hij woonde op 8 september 1761 te Oost.

Na het overlijden van Aleijda Elissen op 19 maart 1741 huwde Christianus Pinckers met Anna Beijers, die op het tijdstip van het huwelijk ongeveer 25 jaar was en geboortig was van Oost. De ondertrouw was protestants te Eijsden op 4 augustus 1742 en de rooms-katholieke te Breust op 19 augustus 1742. Als huwelijksgetuigen werden genoteerd Wilhelmus Beijers, Henricus Janssen, Josephus Pinckers en Amelia Blonden. Uit dit tweede huwelijk van Christiaan Pinckers werden vier kinderen geboren.

11. Henricus Pinckaerts, geboren rond 1743; volgt III-2.

12. Joannes Pijnckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 24 juni 1746. Doopgetuigen waren Henricus Janssen en Ida Beijers; volgt III-3.

13. Lambertus Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 2 maart 1749. Als doopgetuigen werden opgeschreven Joannes Vlieks en Agatha Nijsten.

14. Melchior Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 10 april 1752. Hier waren de doopgetuigen Laurentius Nijsten en Maria Catharina Jansen.

Een huis Pinckers te Oost

Het ouderlijk huis Pinckers bestond uit "seker huys, stallinge, schuur, weide en moeshoff, gelegen tot Oost". Het had een grootte van ongeveer een bunder en was gesitueerd aan de straat naar Maastricht, naast de percelen van Leendert Petermans en Christiaan Nijsten.¹³

Op 23 augustus 1761 lieten vier kinderen Pinckers de waarde van de bezittingen schatten door een zekere Jean Jamotte, die bouwmeester was van de stad Tongeren. Die vier kinderen waren Catharina Pinckers (II-2), wonende te Tongeren en vertegenwoordigd door haar man Willem Hanssen, Maria Pinckers (II-9), wonende te Oost, Christiaan Pinckers (II-10), oud 24 jaar en eveneens wonend te Oost en Pieter Pinckers (II-4; III-1), burgemeester van Oost en gehuwd met Maria Wijers. Het ouderlijk huis werd op ongeveer duizend gulden geschat. Elk kind kreeg een deel van 240 gulden Brabants Maastrichter koers toebedeeld. Catharina, Maria en Christiaan verkochten elk hun deel aan Pieter. Het huis was belast met enkele hypotheeken die door Pieter werden overgenomen. Dit waren:

- een kapitaal van 300 gulden aan de erfgenamen van wijlen de heer "paymeester" Philip Bogaert;
- een kapitaal van 100 gulden aan de heer "canonick" van Dalhem;
- een kapitaal van 50 gulden aan de erfgenamen van de heer Salden;
- een kapitaal van 60 gulden aan de heer "canonick" Du Paix;
- jaarlijks 5 capucijnen aan het adelijk huis van Oost.

Ten overstaan van notaris Theod. van der Wood, residerende te Eijsden, werd een overeenkomst

gesloten op 18 september 1761. Deze overeenkomst werd op verzoek van burgemeester Pieter Pinckers ingeschreven en gerealiseerd voor het gerecht van de heerlijkheid Oost. Willem Hanssen en zijn vrouw Catharina Pinckers kregen hun deel contant. De delen van Maria en Christiaan Pinckers bleven als hypotheek op het huis staan tegen een rente van vier procent.

III-1. Petrus Pinckaers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 16 september 1730, trouwde rooms-katholiek te Breust op 12 november 1758 met Maria Anna Wijers, dochter van Joannes Petrus Wijers, schepen en waarnemend griffier van Breust en burgemeester van Maerland, en Anna Ruth (zie schema 2). Als huwelijksgetuigen fungeerden Christianus Pinckers, Margareta Wijers en Elisabetha Wijers. Maria Anna Wijers werd geboren te Oost en gedoopt te Breust op 21 mei 1729 en overleed aldaar op 22 maart 1776. Piter Pinckaers overleed te Oost op 1 augustus 1810. Kinderen uit het huwelijk van Piter en Anna zijn:

1. Christianus Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 2 juni 1759. Doopgetuigen waren Henricus Pinckers namens Christianus Pinckers en Anna Wijers namens Anna Rutten. Hij moet jong gestorven zijn.

2. Anna Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 8 juli 1760. Doopgetuigen waren Bartholomeus Wijers en Anna Bijers namens Catharina Pinckers. Zij overleed te Oost, parochie Breust, op 3 juli 1776.

3. Christianus Pinkers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 10 november 1762 en overleden te Oost (Catharinastraat) op 10 maart 1854; volgt IV-1.

4. Joannes Pinckaerts, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 17 november 1767. Doopgetuigen waren Henricus Wijers namens Petrus Wijers en Anna Beijers. Hij huwde op 14 juni 1789. Uit dit huwelijk met Elisabeth Schrijnemaekers werd Maria Catharina Pinckaers geboren, de tweede echtgenote van Petrus Teunissen.

III-2. Henricus Pinckaerts overleed te Oost op 9 oktober 1835. Een doopakte werd niet gevonden. Omdat Henricus bij zijn overlijden 92 jaren oud was moet hij omstreeks 1743 geboren zijn. De overlijdensakte laat geen twijfels bestaan over de ouders van Henricus:

Akte van sterfte van Pinckaers Hendrik

In het jaar een Duizend achthonderd vijfendertig den tienden der maand October, ten tien uren voormiddag, voor ons Jan Nicolaus Lambert, eersten Assessor, gedelegeerd ambtenaar van den Burgelijken Stand der Gemeente Eijsden regter maes oever, Distrikt Maestricht, Provincie Limburg, zijn verschenen: Narings Hubert Michael oud acht en twintig jaren, landbouwer, woonende te Oost en Wolfs Winandus, oud negen en dertig jaren, veldwachter dezer gemeente, woonende te Breust, beide onder dezer gemeente, den eersten aangehuwden kleinzoon en den tweeden vriend van den hierna te noemen overledenen, dewelke ons hebben verklaard dat op gisteren den negende October ten twee uren namiddag, Pinckaers Hendrik, oud omtrent twee en negentig jaren, zonder beroep, woonachtig en geboren binnen deze gemeente, meerderjarigen zoon van wijlen Pinckaers Christiaan en van wijle Beijers Anna, weduwnaar van

Pleumakers Elisabeth, is overleden in zijn woonhuis te opgemeld Oost gelegen. En hebben de komparanten, de tegenwoordige akte, met ons na voorlezing geteekend.

Henricus was tijdens zijn leven meester-hoefsmid te Oost. Hij huwde met Maria Elisabeth Pleumeckers, geboren te Gronsveld omstreeks 1736, als dochter van Petrus Pleumeckers en Maria Anna Dolmans. Zij overleed op 86-jarige leeftijd te Oost op 4 november 1822. De ondertrouw was protestants te Eijsden op 27 januari 1770. Het huwelijk werd op 11 februari 1770 te Eijsden (protestants) gesloten en dezelfde dag rooms-katholiek ingezegend te Breust. Huwelijksgetuigen waren Lambertus Pinckaerts, Maria Anna Pleumakers en Balthasar Beijers.

Een tweede huis Pinckers te Oost

Op 24 mei 1776 kocht Hendrik Pinckaers "seker huijs, hoff, en ap- en dependentien van dien, gelegen binnen Oost" naast de percelen van Gile Del Kees, Henrick Spauwen van Bruest, aan de oostkant de straat, en de weduwe Henrick Janssen.¹⁴ Het kavel was twee grote en zes kleine roeden groot. De koopsom bedroeg 350 gulden Brabants Maastrichter koers. Als verkoper fungeerde Frans Willem Leben, rentmeester en secretaris van het graafschap Gronsveld, gemachtigde van en namens "de Heer Grave de Geloës, heer tot Oost, 's-Gravenvoeren, Kloppenberg en de heerlijkheid Eijsden". Omdat de koper "geene penningen aen de hand is hebbende om voors. coopprijs te voldoen" werd overeengekomen dat hij van de verkoper 350 gulden leende tegen een jaarlijkse rente van drie procent met als onderpand het aangekochte huis. De verkoop werd gesloten bij notaris Theod. v.d.Wood en een dag later op verzoek van de comparanten ingeschreven voor het gerecht van de heerlijkheid Oost.

De Franse overheid schreef voor het departement van de Nedermaas een volkstelling uit in 1796.¹⁵ Volgens de inschrijvingen woonden Henrij en zijn kinderen sedert hun geboorte te Oost. Het gezin Pinckaers-Plumakers staat daar ingeschreven in de gemeente Oost, kanton Eijsden, in de "vogelstang" nummer 8. Vermeld worden Henrij Pinckaers, Marie Elisabeth Plumakers, Cris Pinckaers, Peter Pinckaers, Maria Anna Pinckars en Anna Pinckaers. Eén van deze beide laatsten zou in het huwelijk treden met een Narings of Narinx, zoals in de overlijdensakte is aangeduid.

Uit het huwelijk tussen Hendrik Pinckaer(t)s en Elisabeth Pleumeckers werden, zoals hierboven reeds vermeld staat, vijf kinderen geboren:

1. Christianus Pinckaerts, gedoopt te Gronsveld op 25 april 1770. Doopgetuigen waren Josephus Pinckaerts namens Joannis Pinckaerts en Aleijde Pleumeckers; volgt IV-2.
2. Petrus Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 10 september 1772. Als doopgetuigen traden op Petrus Pleumekers en Maria Anna Wijers. Hij was getuige bij het huwelijk van zijn oudere broer.
3. Lambertus Pinckaers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 12 januari 1776. De doopgetuigen waren Arnoldus Minten namens Lamberto Pinckers en Maria Anna Pleumekers.
4. (Maria) Anna Pinckers, geboren te Oost en gedoopt

te Breust op 27 juni 1778. Doopgetuigen waren Franciscus Pleumekers en Maria Gertrudis Miesen. Zij werd gedoopt als Anna maar komt in de volkstelling van 1796 voor als Maria Anna Pinckers.

5. Anna Pinckaers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 2 september 1782. De doopgetuigen waren Petrus Pinckers en Agatha Niesten.

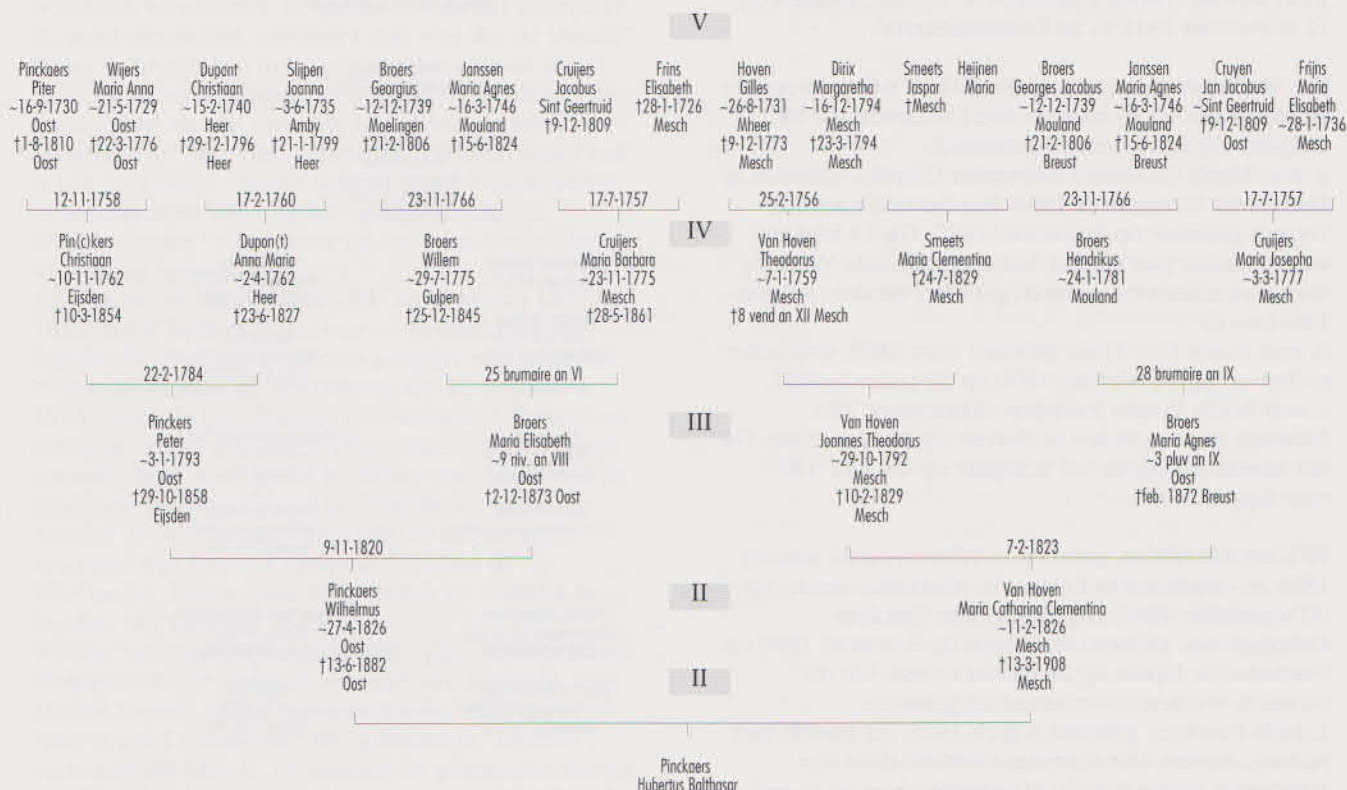
III-3. Joannes Pinckers werd geboren te Oost en gedoopt te Breust op 24 juni 1746. Hij huwde met Gertrudis Miesen die geboren was te Breust. Uit dit huwelijk is onder anderen geboren:

1. Anna Pinckers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 2 juli 1780. Als doopgetuigen fungeerden Georgius Miesen, Maria Anna Moor namens Anna Beijers.

IV-1. Christianus Pinck(a)ers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 10 november 1762. Hij huwde te Heer op 22 februari 1784 met Anna Maria Dupon(t), die op 2 april 1762 geboren was te Heer en te Oost overleed op 23 juni 1827. Zij was de dochter van Christiaan Dupont en Joanna Slijpen (schema 3). Christiaan Pinckaers was landbouwer, grondbezitter en rentenier. Hij was raadslid van 1830 tot 1832, toen hij zijn ontslag indiende.⁶ Uit dit huwelijk is onder meer bekend:

V-1. Peter Pinck(a)ers, geboren te Oost en gedoopt te Breust op 3 januari 1793. Hij overleed te Oost op 29 oktober 1858. Peter was landbouwer, ambtenaar van de burgerlijke stand van 1855 tot 1857 en burgemeester van Eijsden van 1848 tot aan zijn dood in 1858.⁸ Hij huwde op 9 november 1820 met Maria Elisabeth Broers (Brouwers), die gedoopt was te Oost 9 nivose an VIII (30 december 1799) en overleed te Oost op 2 december 1873. Zij was dochter van Willem Broers en Maria Barbara Cruijers (schema 3). Uit dit huwelijk zijn minstens drie zonen geboren:

1. Wilhelmus Pinckaers, gedoopt te Oost op 27 april 1825 en aldaar overleden op 13 juni 1882. Hij huwde op 9 november 1849 te Eijsden met Maria Catharina Clementina van Hoven, geboren te Mesch op 11 februari 1826 en te Mesch overleden op 13 mei 1908. Zij was een dochter van schout (=burgemeester) Joannes Theodoor van Hoven der gemeente Mesch en van Maria Agnes Broers, een nicht van Maria Elisabeth Broers (schema 3). Het huwelijk werd op 9 november 1849 te Eijsden gesloten. Uit deze verbintenis is Hubertus Balthasar Pinckaers geboren.
2. Hubertus Balthasar Pinckaers, geboren te Oost op 1 maart 1828 en overleden te Oost op 25 november 1893. Hij was landbouwer. Tevens was hij raadslid van Eijsden vanaf 1885 en in 1893 tot zijn dood wethouder en ambtenaar van de burgerlijke stand.⁸ Hubertus Balthasar huwde met Maria Petronella Hubertina Huls, evenals hij een nazaat van Jan Ruth de Oude (zie schema 2). Uit het huwelijk tussen Hubertus Balthasar Pinckaers en Maria Huls werd op 19 november 1895 te Oost geboren Pieter Hubertus Pinckaers. Hij was landbouwer en raadslid van 1894 tot 1917. Hij bleef ongehuwd en overleed te Maastricht op 16 augustus 1922.⁸
3. Victor Hubertus Pinckaers, geboren te Oost op 7 april 1833 en overleden te Oost op 19 juli 1883. Hij was landbouwer, raadslid van Eijsden van 1869 tot 1879 en wethouder van 1875 tot 1878.⁸ Hij was gehuwd met Isabella Janssen.

IV-2 Christiaan Pinckaerts (schema 2) heeft mij heel wat hoofdbreken bezorgd. De reden hiervoor was dat hij in het tijdsbestek van ruim één jaar huwde, een zoon kreeg en overleed. Hij werd geboren te Oost en gedoopt te Breust op 25 april 1770. Doopgetuigen waren Josephus Pinckaerts namens Joannes Pinckaerts en Aleijda Pleumakers. Evenals zijn vader was hij van beroep hoefsmid te Oost. In de maand Prairial an 7 (mei/juni 1799) huwde hij te Moelingen met Maria Elisabeth Straet, geboren te Moelingen op 5 september 1773 als dochter van Matthieu Straet(s) en Johanna Loneux. Als huwelijksgetuigen fungeerden Pierre Pinkers en Mathieu Straets, broers van de beide echtelieden. Maria Straet was een zus van Willem Straet, de "Mescher Dwarsligger", die zelf ook een voorouder blijkt te zijn (schema 4). Op 14 maart 1800 werd een zoon geboren, Henri Pinkers. Enkele maanden later, op de 26 vendemiaire an 9 (18 oktober 1800) stierf Christiaan, nauwelijks dertig jaren oud. Henri was het enigste kind uit het huwelijk van Christiaan Pinckaerts en Maria Elisabeth Straet; volgt V-2. Marie-Elisabeth Straet overleed op 10 april 1834 te 's-Gravenvoeren in haar huis, Kusters Straetje sectie no. 200.

V-2. Henri Pinkers werd op 14 maart 1800 te Eijsden geboren maar vertrok na de vroegtijdige dood van zijn vader met zijn moeder Maria Elisabeth Straet naar 's-Gravenvoeren. Hij werd als het ware de stamvader van de Belgische tak van de familie, het overgrote deel van de nakomelingen bleef in de Voerstreek wonen. Sommigen zouden bijna twee eeuwen later tijdens de taalstrijd in de Voerstreek de kranten en het televisie-journaal halen. Henri was landbouwer en bood zijn diensten aan op verschillende plaatsen. Zo was hij in

1864 te Hombourg en hierna te Teuven, alwaar hij op 17 juni 1867 stierf. Hij huwde op 22 januari 1826 te 's-Gravenvoeren met Petronilla Smeets, geboren 23 brumaire an 9 (14 november 1800) te 's-Gravenvoeren als dochter van Lambert Smeets en Petronella Vandenberg. Als huwelijksgetuige trad onder anderen op Gilles Heynen, halfbroer van de toekomstige echtgenote. Henri staat in de trouwakte genoteerd als Pinckers maar tekent als Pinckaert. Uit dit huwelijk werden minstens zeven kinderen geboren.

VI-1. Chrétien Pinckers, geboren 28 juni 1827 te 's-Gravenvoeren in het huis nummer 149.

VI-2. Pétronille Pinckers, geboren te 's-Gravenvoeren op 14 september 1829 in de Meleskesputstraat aan de linker oever van de Voer.

VI-3. Jean Lambert Pinckers, geboren te 's-Gravenvoeren op 4 januari 1832 in de Kerkstraat. Hij was ten tijde van zijn huwelijk werkzaam als landbouwer te Hombourg. Hij huwde op 22 april 1868 te Lontzen met Anne Maria Angéline Hubertine Ahn, die te Lontzen geboren was op 30 december 1837. Na het huwelijk ging het echtpaar in Teuven wonen, alwaar vier kinderen geboren werden.

1. Jean Henri Pinkers, geboren op 16 januari 1869.

2. Marie-Pétronille Elisabeth Pinkers, geboren op 5 juli 1870.

3. Marie Cathérine Pinkers, geboren op 9 februari 1872.

4. Marie Louise Pinkers, geboren op 9 juli 1873.

VI-4. Jean Pinckers, geboren te 's-Gravenvoeren op 6 april 1834 in het huis op de Giberg nummer 141; volgt VII-1.

VI-5. Anne-Marie-Elizabeth Pinckers, geboren te 's-Gravenvoeren op 9 september 1836 op de Giberg.

VI-6. Jacques Henri Pinckers, geboren te

's-Gravenvoeren op 13 oktober 1838 in een huis aan de Chienhofstraet. Gegevens over deze rechtstreekse voorvader zijn hiervoor reeds opgesomd.

VI-7. Servais Pinckers, geboren te 's-Gravenvoeren op 12 november 1841 in de Chienhofstraet.

VII-1. Jean Pinckers, geboren 6 april 1834 te 's-Gravenvoeren en overleden op 29 oktober 1924 te Landsrade bij Gulpen. Hij was driemaal getrouwd:

a. met Maria Catharina Hubertina Cluyten, geboren te Teuven op 12 augustus 1850. Het huwelijk werd te Teuven gesloten op 30 januari 1877. Op 16 februari van hetzelfde jaar vertrok het echtpaar naar Wittem, alwaar minstens twee zonen geboren werden; volgen VIII-1 en 2.

b. met Marie Elise Hick, geboren circa 1868, overleden te Teuven op 12 februari 1900 op 32-jarige leeftijd.

c. met Marie Louise Joséphine Xhonneux. Het huwelijk werd gesloten te Teuven op 21 april 1909. Na het huwelijk vertrok het echtpaar op 30 april 1909 naar Sippenaeken.

VIII-1. Jean Hubert Pinckers, geboren te Wittem op 25 januari 1881 en overleden te Eijken (St.-Maartensvoeren) op 30 september 1965. Hij huwde met Caroline Debougnoux, geboren te Gulpen op 3 januari 1896 en overleden te Eijken op 24 februari 1986. Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren:

1. Julia Pinckers, geboren 3 april 1925. Zij huwde met Jacques Austen. Het echtpaar overleed door een noodlottig ongeval te St.-Maartensvoeren op 16 mei 1970.

2. Paul Pinckers, gehuwd met Marie-José Putters. Kinderen zijn Adelaide en Godelieve.

3. François Pinckers, gehuwd met Irma Lennertz. Kinderen zijn Gaby, Francis en René.

4. Pauline Pinckers, gehuwd met Joseph Lemlyn. Kinderen zijn Maria, Eugène en Yvonne.

5. Lambert Pinckers, gehuwd met Mariette Ernst. Kinderen zijn Jeany, Martin, Georges en Suzanne.

6. Martin Pinckers, gehuwd met Justine Pelsser. Kinderen zijn Serge (gehuwd met Viviane Baecke) en Geneviève.

7. Léon Pinckers, gehuwd met Rosyta Charlier. Kinderen zijn Freddy, Alain, Solange, Chantal en Myriam.

VIII-2. Henri Hubert Winand Pinckers, geboren te Wittem op 29 juli 1884, overleden in het sanatorium te Aken op 28 november 1928. Hij woonde te Groenendaal. Hij was gehuwd met Anna Maria Petronille Lacroix, die geboren werd op 3 januari 1881 en overleden op 6 juni 1931. Uit dit huwelijk werden vermoedelijk zes kinderen geboren.

1. Jeanette Pinckers, geboren in 1912 en overleden in 1975.

2. Joséphine Pinckers, geboren op 9 april 1913 en overleden op 30 september 1936.

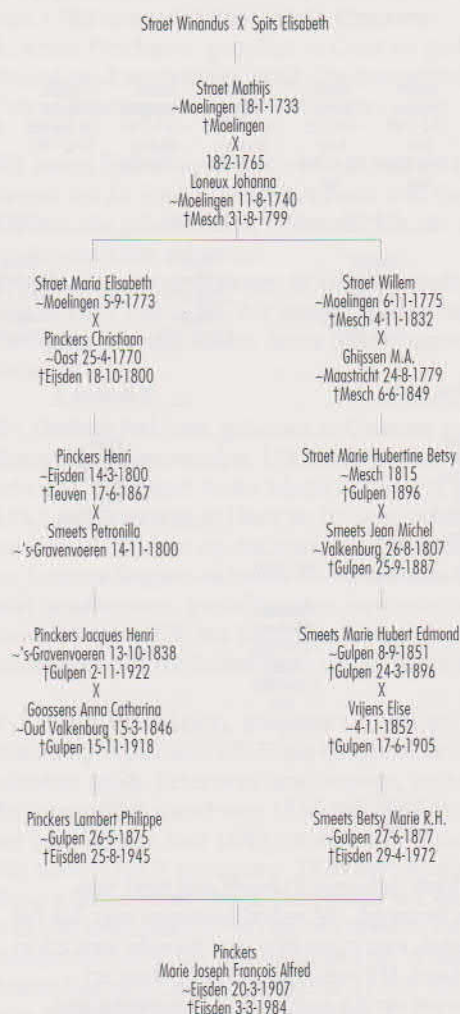
3. Pierre Pinckers.

4. Alice Pinckers.

5. Joseph Pinckers, geboren op 17 februari 1919 en overleden op 21 september 1938.

6. Henri Pinckers.

Schema 4

Voorouders en een huis te Mesch

Zoals wij reeds gezien hebben bezaten de voorouders Pinckaerts enkele huizen te Oost. Ook in Mesch woonden voorouders, hetgeen reeds in het voorgaande werd aangeduid. Schema 4 laat zien dat de familie Straet in Mesch een belangrijke voorouderrol speelt. Immers, Alfred Pinckers (1907-1984) stamt zowel van vaders kant als van moeders kant af van de familie Straet(s). De "Mescher dwarsligger" Willem Straet zelf is een voorvader. Omdat bekend is dat Willem Straet op 4 november 1832 op het landgoed "De Meschermolen" stierf moet dit huis een voorouderlijke woning geweest zijn.⁹

Als notaris (te Breust 1806-1807 en te Mesch 1817-1832) heeft Willem Straet een rol gespeeld bij een familie die later een band zou aangaan met nakomelingen, de familie de Warrimont. Op 21 december 1815 testeerde Dieudonné de Warrimont, kinderloze weduwe van de uit Mesch afkomstige schepen Henri Pauwen, bij notaris Straet te Breust ten gunste van de kinderen van Jean Gérard de Warrimont en Jean Nicolas de Warrimont.¹⁰ Eén van die begunstigde kinderen was Joannes Josephus Nicolaas de Warrimont, landbouwer te Moerslag en raadslid te Eijsden van 1820 tot 1829.⁸

Willem Straet bezat een brouwerij. Zijn dochter Marie Hubertine Betsy Straet huwde met een brouwer, Jean Michel Smeets. Diens overgrootvader Franciscus Smeets werd omstreeks 1691 geboren te "Meches", vermoedelijk Mesch, en bereikte de gezegende leeftijd van 104 jaren. Zijn kleinzoon Laurentius Smeets (1781-1836) had in de Grotestraat te Valkenburg een brouwerij op de plaats waar in vroeger tijden herberg "In de Roode Leeuw" stond.¹¹ Laurens Smeets was jarenlang wethouder en burgemeester van Valkenburg. In 1825 stichtte hij een brouwerij te Gulpen die de naam "De gekroonde Leeuw" kreeg, thans Gulpener. Beide bedrijven werden door zoon Jean Michel Smeets (1807-1887) overgenomen. Deze Jean Michel Smeets was ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw en lid van de Provinciale Staten van het Hertogdom Limburg. Hij leidde het Valkenburgse bedrijf tot 1888. Rond 1900 werd het voortgezet door brouwer Meeuwissen.

De Gulpense brouwerij werd voortgezet door zoon Edmond Smeets (1851-1896) en na diens overlijden door schoonzoon Rutten (dus weer een relatie met de familie Rutten). Curieus gegeven is dat een zoon van Edmond Smeets, François Smeets, brouwer werd, doch niet in de Gulpense brouwerij aan het werk ging. Deze François Smeets was van 1918 tot 1921 bedrijfsdirecteur van de te Rothe Erde bij Aken gevestigde Aktienbrauerei Dittman und Sauerlander. Volgens de overlevering heeft hij de opdracht gekregen een brouwerij te stichten op Vuurland (archipel in het uiterste zuiden van Zuid-Amerika). De Akense brouwerij werd in 1921 gesloten en in Valkenburg (!) voortgezet onder de naam brouwerij "De Leeuw". François Smeets werd directeur van deze brouwerij en bleef dit tot zijn dood in 1932.

A.J.L.G. PINCKERS

Noten

9. W. van Mulken. *Een Mescher dwarsligger*. U.E.V. 1989; 46/47: 19-23.
10. A. Pinckers. *De Loneux-de Warrimont-Fort par le temps*. Uitg. N. de Warrimont, Maastricht, 1982.
11. L.P. *Een brouwerij-verleden als 'n historische roman*. Geulrand 1986; 15: 8-13.
12. Volgens gegevens van A.S.M. Patelski en H.J.L.M. Boersma.
13. R.A.L., L.v.O. 9901, gichten Oost 1718-1774, fo. 134-137.
14. R.A.L., L.v.O. 9902, gichten Oost 1775-1796, fo. 7-10.
15. R.A.L., Frans archief nr. 1037, volkstelling van de gemeente Oost, kanton Eijsden, omstreeks 1796.

De verschuivingen van de zuidgrens van Eijsden

EEN HISTORISCH-CARTOGRAFISCH ONDERZOEK

De vreemdeling die heden over de autosnelweg Maastricht - Luik bij Eijsden de Nederlands-Belgische grens overschrijdt, merkt dat direct aan het wegdek. Maar verder zal hem niet opvallen (behalve wanneer hij op de hoogte is van de mysteries van het taalgebruik op de Belgische verkeersborden) dat hij zo'n 400 meter door de Belgische provincie Limburg rijdt, om vervolgens de grens van de provincie Luik, en dus van Wallonië, te overschrijden. Deze rare staatkundige constructie tart iedere logica, en is dan ook slechts historisch verklaarbaar. Het kleine strookje "Vlaams" grondgebied, vroeger behorend tot de gemeente Moelingen, nu tot de gemeente Voeren, heeft immers niet altijd bestaan. Ooit grensde Eijsden direct aan Visé.

In deze bijdrage zal worden geprobeerd de ontwikkeling na te gaan van het verloop van de zuidgrens van Eijsden, tussen de Maas en Withuis, voornamelijk aan de hand van cartografische documenten. We beginnen in de achttiende eeuw, met één van de oudste gedetailleerde kaarten van de regio, de handgetekende stafkaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt tussen 1771 en 1777 op een schaal van 1 : 11.520 onder leiding van graaf De Ferraris. Een van de drie originele exemplaren van deze kaart berust heden in de Kaartenverzameling van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.¹ Op deze kaart vormt het riviertje de Berwinne de grens tussen Eijsden en Visé. Het fort Navagne ligt weliswaar geheel op Eijsdens gebied, maar wordt aangeduid als "Comptoir a S. M.", tolkantoor van Zijne Majesteit, en is dus Oostenrijks gebied.

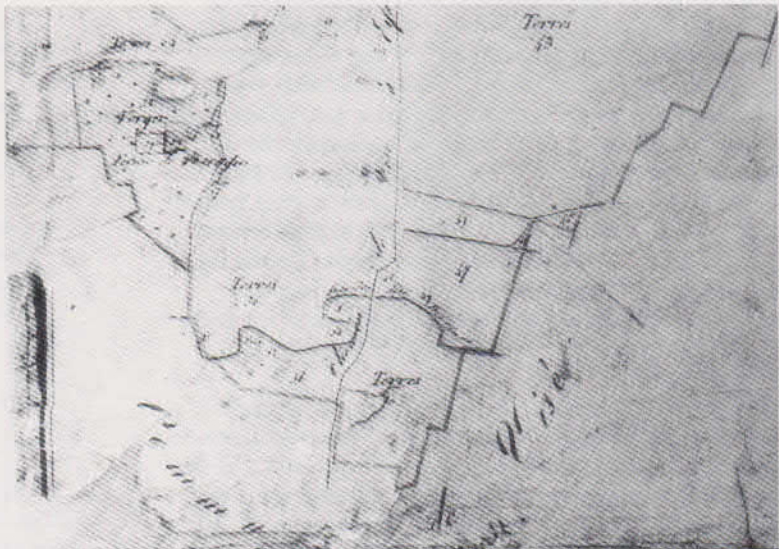
Na de Ferraris-kaart stuiten wij al snel op de beperkingen van het historisch-cartografisch onderzoek in Limburg. Op de volgende kaart die voor ons onderzoek in aanmerking zou komen, de Tranchot-kaart uit 1801 - 1813², staat het meest zuidelijke puntje van Eijsden net niet ingetekend.

De zuidelijke grens van Eijsden staat wél op de bekende kadaasterkaart van 1804.³ Het grensverloop hier komt geheel overeen met de informatie die latere kaarten ons verstrekken (zie kaart 2).⁴ We mogen dus alvast concluderen dat het grensverloop van de kaart van Ferraris niet geheel klopt; in het verdere verloop van deze studie zal dit nog enige malen bevestigd worden.

Kaart 1. Detail uit de kaart van Ferraris. Foto van het exemplaar berustend bij de Kaartenafdeling van het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.

Kaart 2. De zuidgrens van Eijsden. Detail van de kadaasterkaart van Eijsden uit 1804, berustend bij de gemeente Eijsden.

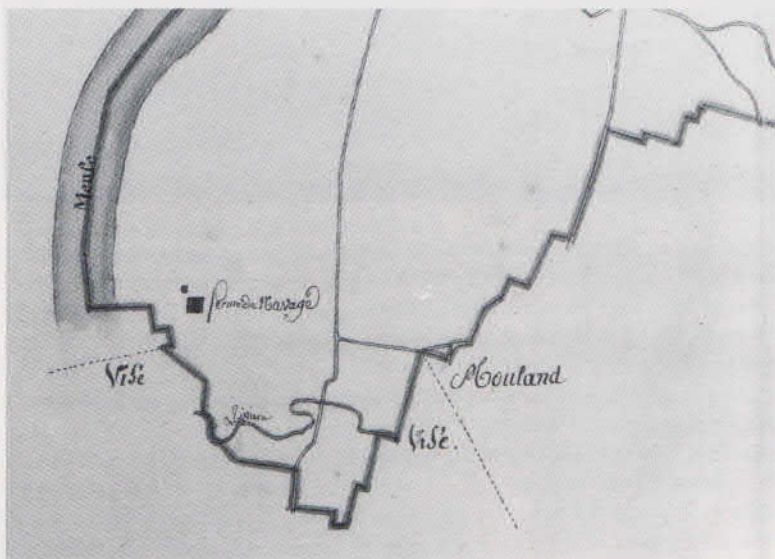

Noten

1. De kaart van Ferraris is uitgegeven door het Crédit Communal de Belgique, historische uitgaven *Pro Civitate*, reeks in-quarto, nr. 2 (Brussel 1965 - 1976), inleiding en 12 delen met mémoires.
2. Een reproductie van de Tranchot-kaart, verzorgd door het Landesvermessungsamt Nordrhein - Westfalen, is uitgegeven door de Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde en de Stichting Maaslandse Monografieën (Maastricht 1967).
3. Over deze kaart, zie: Hans van Hall, Een gerestaureerde kadaasterkaart uit 1804, in: *Uit Eijsdens Verleden* nr. 31 (oktober 1985), p. 12-21.
4. Zie bijvoorbeeld: RAL, kaartencollectie, cat. nrs. 124.D (1805) en 301.3 (1807), alsmede de kadaasterkaart van 1827, afgebeeld in: *Uit Eijsdens Verleden* 2 (1978), nr. 3, p. 16-17.
5. Over Navagne, zie: A. Pinckers, Hans van Hall, Navagne: kasteel, fort, tolkantoor en boerderij, in: *Uit Eijsdens Verleden* 3 (1979), nr. 3, p. 6-17.6. RAL, Frans Archief, inv. nr. 4202, omslag 14.
7. RAL, Frans Archief, inv. nr. 4207, omslag 36.

Navagne en zijn enclaves

De situatie was inderdaad niet zo eenvoudig als de Ferraris-kaart het deed voorkomen. In de Franse tijd bleken er namelijk heel wat twistpunten te bestaan tussen Eijsden en Breust enerzijds en enige aangrenzende gemeenten anderzijds. Zo werd de pachthoeve Navagne⁵ geclaimd zowel door Moelingen als door Breust & Eijsden. Verder lagen er verspreid over

Kaart 3. Eijsdens zuidgrens naar een kaart uit 1805 (RAL, kaartencollectie, cat. nr. 124.D, kaart van 10 Germinal XIII = 31 maart 1805).

Eijsdens grondgebied ongeveer 13 bunders enclaves, behorend tot de hoeve Navagne, die Eijsden best wilde annexeren, zoals blijkt uit een rapport van de landmeter van het kadaster van 6 Germinal van het jaar 10 (27 maart 1802). De Fransen hadden namelijk een gruwelijke hekel aan exclaves, enclaves en "Baarle-Nassause" toestanden. De prefect van het departement van de Nedermaas stelde dan ook een ruil voor, maar deze werd door de prefect van de Ourthe geweigerd.⁶ Dat Navagne tot Moelingen behoorde en dat Moelingen daarom de betreffende enclaves binnen de grenzen van Eijsden en Breust bezat, werd nog eens uitdrukkelijk vastgesteld op 24 Ventôse van het jaar 13 (15 maart 1805), door de commissie die de grenzen van Visé moest vaststellen. Het departement van de Ourthe toonde zich wederom bereid Navagne en bijbehorende goederen af te staan tegen compensatie van de kant van het departement van de Nedermaas.⁷ Op 15 april 1806 werd een concept-arrêté opgemaakt om de hoeve Navagne bij Breust in te lijven. Navagne mat volgens de toen opgemaakte stukken "16 perches 76 mètres de terrain", en was "enclavé de toutes parts dans le territoire de la commune de Eysen (sic), Brust et Oost".⁸ Het concept werd op 27 januari 1807 voor goedkeuring naar de minister van Binnenlandse Zaken te

Parijs gezonden. Deze vroeg om een kaart waarop de situatie stond aangegeven. Op 24 augustus 1809 stuurde de prefect van de Nedermaas de gevraagde kaart naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Parijs. Erg snel ging het dus niet; de ambtelijke correspondentie vergde jaren.

Op 12 september 1809 antwoordde de minister van Binnenlandse Zaken dat hij, alvorens de inlijving van Navagne goed te keuren, wilde weten of Breust, Eijsden & Oost één gemeente vormden of niet. In het laatste geval vroeg hij om een kaart met de gemeentegrenzen. De hoeve Navagne, zo schreef hij, kan alleen maar geannexeerd worden door de gemeente binnen wier grenzen zij geëncloveerd ligt. Maar dat was nu net het probleem...! Het grensverloop tussen Eijsden en Breust was nu eenmaal niet cartografisch in te tekenen.¹⁰

Binnenlandse Zaken stuurde de kaart terug met het verzoek alsnog een grens tussen Breust en Eijsden in te tekenen of, als zulks niet mogelijk was, de gemeenten maar samen te voegen! Aan een samenvoeging werd in de daarop volgende jaren hard gewerkt: op 10 juli 1813 werd een concept arrêté opgesteld waarbij Breust, Eijsden, Oost en Navagne werden samengevoegd.¹¹ Dit concept ging voor goedkeuring naar Parijs, maar het werd op 14 augustus 1813 teruggestuurd met wederom dezelfde vragen, namelijk naar de grenzen tussen de drie gemeenten... Nadat een en ander weer eens goed uitgelegd was, kwam Parijs op 5 oktober 1813 met het voorstel twee gemeenten te creëren: Eijsden en Sint-Geertruid.¹² Maar kort daarna eindigde de Franse tijd met Napoleons debâcle... In 1828 zou deze oplossing uiteindelijk uitgevoerd worden.

Noten

8. Arrêté in: RAL, Frans Archief inv. nr. 181, f. 188 r.-v. Zie ook: Frans Archief, inv. nr. 4201, afschrift van het arrêté van 15 april 1806.

9. RAL, Frans Archief, inv. nr. 4207, omslag 37 bis.

10. John Wiersma, René Huijnen, Hans van Hall, Een jarige van 150 jaar, in: *Uit Eijsdens Verleden* 2 (1978), nr. 3, p. 14-24. - J.H.M.M. van Hall, Het nieuwe gemeentewapen van Eijsden, in: *De Maasgouw* 103 (1984), col. 76-95, en in: *Uit Eijsdens Verleden* nr. 25 (1984), p. 4-14.

11. RAL, Frans Archief, inv. nr. 200, f. 170 v.-171 v.

12. RAL, Frans Archief, inv. nrs. 4207, omslag 37; inv. nr. 4216.

13. RAL, Frans Archief, inv. nr. 4216; inv. nr. 4207, omslag 37 bis. - Arrêté in: Frans Archief, inv. nr. 184, f. 49 v.-50 r.

14. RAL, LvO 1223.

15. Enige biografische gegevens in: H.J.L.M. Boersma, Raadsleden, wethouders en burgemeesters van Eijsden die hun ambt uitoefenden tussen 1800 en 1900, in: *Uit Eijsdens Verleden* nr. 19 (1982), p. 8, nr. 9.

Het geruisloze einde van "Spaans Eijsden"

Wat de prefect van de Nedermaas in 1806 wilde annexeren was alleen de pachthoeve Navagne. Van de bijbehorende percelen Moelings grondgebied, in totaal 13 bunders (= 10 1/2 ha), waarover in 1802 sprake was, is hij blijkbaar niet op de hoogte. Pas in 1807 wordt hij hierop attent gemaakt door de directeur van de Directe Belastingen, die in die jaren volop bezig is met de kadastrale opmetingen. Op 13 juni 1807 bericht deze namelijk dat hij pas ontdekt heeft dat bij Navagne ook nog enige percelen hoorden, in totaal 13 ha 44 a 66 ca, die Moelings grondgebied waren. Hij gaf de prefect in overweging deze percelen bij Eijsden te voegen. Aldus geschiedde bij arrêté van 24 juni 1807.

Het ging hier om de percelen die behoorden tot de hoeve Navagne en die derhalve, daar was iedereen het over eens, Moelings grondgebied waren. Als zodanig hadden zij voorheen een bijzondere staatkundige positie, want het waren Spaanse, later Oostenrijkse enclaves. Blijkens de paar stukken die er in de archieven van de Landen van Overmaas nog van bewaard zijn gebleven, bezat Spaans Eijsden zelfs een eigen schepenbank, met functionarissen die zich noemden "schepenen van Spaens Eysden inde Paelen, partagie van Syne Majesteit". De burgemeester van Eijsden, J.P. Nolens¹⁵, had de kwestie al op 12 mei 1806 bij de prefect aangekaart. Hij vond het niet meer dan normaal dat deze percelen bij zijn gemeente gevoegd zouden worden. Hij claimde voor Eijsden zowel de hoeve als het tolkantoor van Navagne, alsmede de Moelingse enclaves binnen Eijdsens grondgebied. Bovendien zou hij graag een stukje van Visé krijgen om zo de grens van Eijsden langs de Berwinne te leggen, "afin d'avoir une limite fixe et invariable".¹⁶ En op 20 november 1806 schreef de prefect van de Ourthe aan zijn collega van de Nedermaas dat er met hem best de praten viel over een ruil van Navagne tegen enig Eijdsens grondgebied, maar dat hij dit niet zonder toestemming van Parijs wilde doen.

De in 1807 geannexeerde percelen staan op de kaart, behorend bij het arrêté van 24 juni 1807, en die in het kader van de Eijdsens grenskwesties naar Parijs was gestuurd, en daar de letters B, C, D en E dragen (zie kaart 4). Het is niet geheel mogelijk gebleken deze percelen in te tekenen op de minuutplannen van het kadaster, daar de meeste grenzen van "Spaans Eijsden" niet meer in de kadastrale verdeling te herkennen zijn.

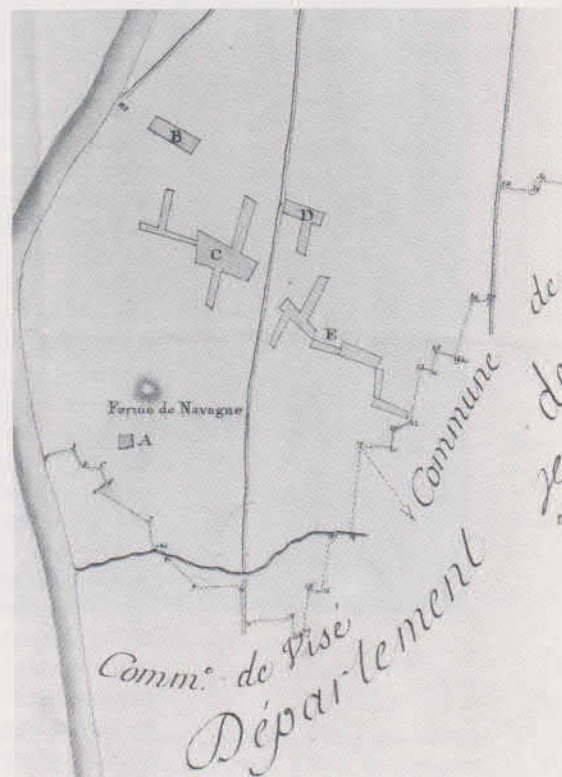

Daar waar relatieve zekerheid bestond, hebben wij de grenzen met een doorlopende lijn ingetekend; de rest van de percelen is naar de kaart van 1807 geprojecteerd op onze moderne kaart. Op de kaart van 1825, waarvan hieronder sprake is, staat het voormalige "Spaans Eijsden" als een baan aangegeven tussen twee stippellijnen, met de vermelding: "Figure approchante de Terrain appelé Spaensch Eysden réclamé par la Commune de Mouland". De aangegeven "baan" komt inderdaad precies overeen met de ligging van Spaans Eijsden, zoals het voorkomt op de kaart van 1807 (zie kaart 4).

De inlijving van "Spaans Eijsden" is klaarblijkelijk geruisloos verlopen. De voormalige Moelingse percelen verdwijnen uit de ambtelijke belangstelling, en men hoort er niet meer over. De vermelding op de kaart van 1825 is een laatste getuigenis van een zaak, die in feite in 1807 al beklonken was.

In de ambtelijke stukken uit het Provinciaal Archief wordt er dan ook niet over gerept.

De pachthoeve Navagne, waar het allemaal om begonnen is. Duidelijk te zien op deze foto zijn de aarden versterkingswallen, die Navagne nog steeds in het landschap en op kadasterkaarten als een fortificatie aftekenen (foto auteur).

Kaart 4. Detail van een kaart, behorend bij het arrêté van de prefect van de Nedermaas van 24 juni 1807, opgemaakt ten behoeve van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te Parijs, waarop met de letters B, C, D en E zijn aangegeven de percelen die behoorden tot de pachthoeve Navagne (A), Moelings grondgebied waren, en bekend stonden als "Spaans Eijsden" (RAL, kaartencollectie, cat. nr. 301.3, kaart behorend bij dossier 37 bis van het Frans Archief, inv. nr. 4207).

Eerste grenscorrectie: 1827

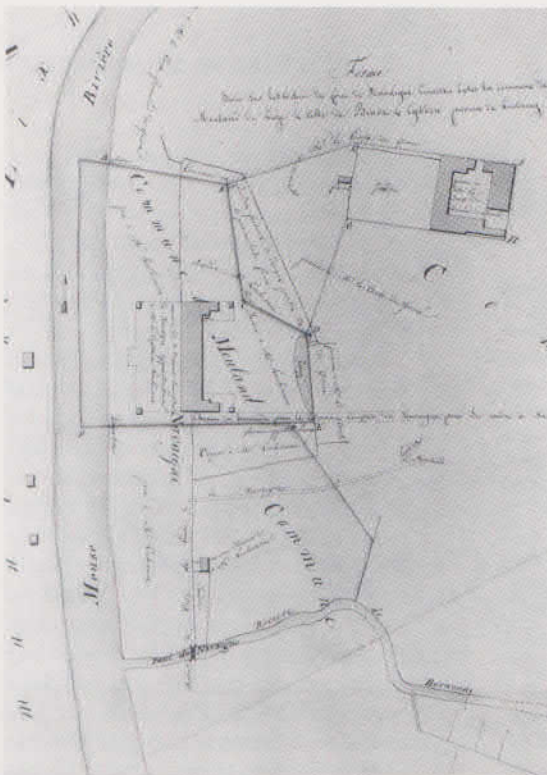
Toch zijn zowel de grensproblemen tussen Eijsden en Breust, alsmede het enclave-probleem van Navagne, nog niet opgelost wanneer de Franse tijd ten einde komt. In 1825 wordt geconstateerd dat het probleem Navagne al dertig jaar lang sleept en nog geen oplossing heeft gevonden. De betwisting zou geen problemen opgeleverd hebben, ware het niet dat bepaalde percelen, die door beide gemeenten geclaimd werden, voor de belastingen dubbel werden aangeslagen. Breust en Eijsden doen tenslotte afstand van hun aanspraken. Gedeputeerde Staten geven de twee gemeenteraden in overweging "dat in belang der twee provincien eene natuurlykere scheiding was te wenschen, dat men daardoor Mouland met het grondgebied van Nawagne zouden kunnen vereenigen, een regelmatig en minder uiteenlopende omtrek aan Breust & Eijsden zouden geven ...".¹⁷

De ambtelijke molen begint nu te draaien. Vanaf 1825 komt er tussen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de provincies Limburg en Luik enige briefwisseling op gang omtrent het grensverloop tussen Moelingen, Visé en Breust & Eijsden.¹⁸ Een proces-verbaal, opgemaakt op 2 september 1825, met een voorstel voor de grenswijziging, doet van februari 1827 tot maart 1828 zijn ambtelijke ronde, waarbij wordt voorgesteld enige percelen te ruilen om zodoende Navagne met Moelingen te verbinden, en waarbij verder heftig gecorrespondeerd wordt over het vraagstuk van de spellingsverschillen tussen Bysstraat, Bijstraat en Beysstraat, en over de vraag of de Chemin de la Mouche vereenzelvigd kon worden met de Mokkenweg of Muggenweg.¹⁹ De nieuwe grensregeling komt er dan toch, en wel bij wet van 21 december 1827.²⁰ Eijsden raakt zijn zuidelijke punt kwijt, die bij Moelingen wordt gevoegd, en krijgt daar percelen voor terug aan zijn zuidoostgrens. Navagne is geen exclave meer.

Onze beste informatie over deze (toen nog) provinciale grenscorrectie komt wederom van een kaart, die in drie exemplaren

(maar met ongelijke inhoud!) is opgedoken uit het Provinciaal Archief. Op deze kaart staan achtereenvolgens ingetekend: het tolkantoor (comptoir) van Navagne, dat onbetwist Moelings gebied was; de pachthoeve Navagne, die betwist was tussen Moelingen en Breust en Eijsden (zie kaart 5); de bestaande grens tussen Breust en Eijsden enerzijds en Moelingen en Visé anderzijds; en tenslotte de nieuwe grens tussen Breust

& Eijsden en Moelingen. De informatie van deze kaart is zonder moeite over te brengen op een moderne kadasterkaart.

Kaart 5. Detail van de grensscheidingskaart van 1825, waarop aangegeven het gedeelte van Navagne, dat onbetwist aan Moelingen toebehoorde (het voormalige "comptoir") en het betwiste gedeelte (de pachthoeve) (RAL, kaartencollectie, cat. nr. 704, kaart behorend bij verbaal van GS van 7 februari 1828, Provinciaal Archief, inv. nr. 3578).

Tweede grenscorrectie: 1843

Tengevolge van de Belgische afscheiding werd de provinciegrens tussen Eijsden en Moelingen plotseling een staatsgrens. Het Tractaat van Londen van 19 april 1839 bepaalde dat de grens met België zou lopen volgens "la frontière actuelle de la province de Liège" en "la rive droite de la Meuse".²¹ Daardoor kwam overigens een gebied op de rechteroever van de Maas, dat reeds enige tijd door Lixhe betwist werd, de facto bij Eijsden.²³

In de jaren 1839 - 1843 voerde de Nederlands-Belgische commissie die ingesteld was om de nieuwe rijksgrens vast te leggen, ook een aantal kleine grenscorrecties uit; één van die correcties betrof wederom de zuidgrens van Eijsden. Bij de overeenkomst op 8 augustus 1843 te Maastricht gesloten kreeg Mesch enige percelen van de gemeente 's-Gravenvoeren, en werd 's-Gravenvoeren verblijd met enige stukjes van Mesch, waardoor met name de weg 's-Gravenvoeren - Moelingen geheel op Belgisch grondgebied kwam te liggen. Eijsden stond een gedeelte van zijn grondgebied af aan Moelingen, namelijk de percelen Sectie E ten zuiden van de Groenweg E 576, 577, 578 en (gedeeltelijk) 563 en 579 (zie de gerasterde percelen op onze kaart).²⁴

Noten

16. RAL, Frans Archief, inv. nr. 4216, brief van 12 mei 1806.
17. RAL, Provinciaal Archief, inv. nr. 1163, verbaal gouverneur 13 oktober 1825, litt. 13 (hierbij hoort de kaart: RAL, kaartencollectie cat. nr. 737); inv. nr. 1165, verbaal gouverneur 26 oktober 1825, litt. 5.
18. RAL, Provinciaal Archief, inv. nr. 305, p. 1584; inv. nr. 1198, verbaal gouverneur 12 juli 1826, litt. 7.
19. RAL, Provinciaal Archief, inv. nr. 3542, verbaal GS 9 februari 1827, litt. E; inv. nr. 3543, verbaal GS 23 februari 1827, litt. H; inv. nr. 3546, verbaal GS 23 maart 1827, litt. C; inv. nr. 3548, verbaal GS 10 april 1827, litt. A; inv. nr. 3578, verbaal GS 7 februari 1828, litt. A (hierbij hoort de kaart: RAL, kaartencollectie, cat. nr. 704); inv. nr. 3579, verbaal GS 15 februari 1828, litt. G; inv. nr. 1278, verbaal gouverneur 25 maart 1828, litt. 23.

Kaart 6. Overzicht van de opeenvolgende grenswijzigingen van de zuidgrens van Eijsden, ingetekend op basis van het kadastrale minuutplan, opgemaakt door landmeter A.J. Modave, landmeter der Eerste Klasse, origineel aanwezig bij het Rijksarchief in Limburg te Maastricht. Ter oriëntering zijn ook de autosnelweg, de spoorlijn en de hoogspanningsleiding aangegeven (tekening: Régis de La Haye).

Nabeschouwing

De territoriale geschiedenis van Eijsden is zonder twijfel één van de meest gecompliceerde van geheel Limburg, waar het voor de historici al zo moeilijk is. De historische "lappendeken" van Eijsden wordt in deze bijdrage nog verrijkt met enige stukjes Moelingen, voormalig land van Dalhem. Moelingen wordt verblijd met enige stukjes Eijsden (of Breust, wie zal het zeggen?). Tenslotte blijkt uit alle kaarten dat Eijsden tussen 1827 en 1843 een stukje grondgebied van Visé in bezit heeft gehad, namelijk een driehoekje ten zuidoosten van de Groene Weg, nu onder de autosnelweg.

Bij de gratie van de Belgische taalwet van 1963 werd Moelingen bij de provincie Limburg gevoegd. In 1977 kwam een einde aan de zelfstandigheid van de gemeente Moelingen, die opging in de toen nieuw gevormde gemeente Voeren. Toen de autosnelweg Maastricht - Luik aangelegd werd (ter plaatse voltooid einde 1974), kwam het tracé, ingeklemd tussen de Maas en de spoorlijn, te lopen op 400 meter grondgebied van Moelingen. Kort vóór het overschrijden van de huidige staatsgrens rijdt de automobilist ter hoogte van het spoorviaduct nog even over voormalig Moelings grondgebied, daarna over een perceel van voormalig Spaans Eijsden, tenslotte over enige stukjes oud grondgebied van Eijsden, Moelingen en Visé. De afrit richting Moelingen gaat

nog even over voormalig Eijsdens grondgebied... Maar de gemiddelde automobilist staat daar niet bij stil, hij rijdt snel door.

RÉGIS DE LA HAYE

Zicht vanaf het viaduct van de autosnelweg op de westelijke afrit richting Moelingen, gelegen op voormalig Eijsdens grondgebied (foto auteur).

Noten

20. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 1827 (Den Haag 1828), nr. 62, 4 blz.
21. RAL, Provinciaal Archief, inv. nr. 1163, verbalen gouverneur 13 oktober 1825, litt. 13 (hierbij behoort de kaart: RAL, kaartencollectie, cat. nr. 737; op deze kaart alleen de oude grens); inv. nr. 3578, verbalen GS 7 februari 1828, litt. A (hierbij behoort de kaart: RAL, kaartencollectie, cat. nr. 704); inv. nr. 1278, verbalen gouverneur 25 maart 1828, litt. 23 (hierbij behoort de kaart: RAL, kaartencollectie, cat. nr. 738; op deze kaart de oude en de nieuwe grens).
22. E.M.Th.W. Nuyens, *De staatkundige geschiedenis der provincie Limburg vanaf haar ontstaan tot haar uiteenvallen in 1839* (Maastricht 1956), p. 173.
23. Nuyens, p. 95 en 143-144.
24. Nuyens, p. 143. - Zie de tekst van de overeenkomst van 1843 aldaar, p. 177-182.

Herstel van soevereiniteitsschending te Breust in de vijftiende eeuw

TWEE FRAPPANTE VOORBEELDEN VAN RECHTSSYMBOLIEK IN BREUST

Verba volant, scripta manent. Woorden vervliegen, het geschrevene blijft. Geen mens anno 1990 die als bewijs een mondelinge getuigenis verkiest boven een schriftelijk stuk. Een diploma, een aankoop van een huis of fiets, een lening, zelfs een busritje; in alle gevallen gaan zij vergezeld van een oorkonde of akte, die overigens niet meer dan een kassabon hoeft te zijn.

Nu is de betekenis van akte of oorkonde: een geschrift opgemaakt om als rechtsgeldig bewijs van het daarin vermelde te dienen. De oorspronkelijke betekenis van de woorden oorkonde en akte is echter respectievelijk getuigenis en handeling. Dit wijst er al op dat de vertrouwde met het schrift vroeger te enen male ontbrak. Vóór de invoering van het schriftelijk bewijs berust de rechtsorde op mondelinge getuigenis. Degenen die "erbij" zijn geweest putten uit hun geheugen om aan te geven wat er gebeurd is. Omdat men aangewezen is op zijn herinnering, ligt het voor de hand dat veelvuldig gebruik wordt gemaakt van eigenaardige zegswijzen, vormen en symbolen teneinde het geheugen te steunen.

We lezen al in het Oude Testament in het boek Ruth (IV: 7): "Nu was het vroeger in Israël bij lossing en ruiling gebruik dat - wilde men aan enige zaak geldigheid verlenen - de één zijn schoen uittrok en aan de ander gaf. Dit was in Israël de bekrachtiging." De als getuige fungerende oude mannen die in de stadspoort zaten, hadden dus niet alleen wat gehoord, zij hadden ook wat gezien!

Het is duidelijk. Een volk dat niet schrijft heeft behoefte door uiterlijk waarneembare vormen en symboliek het recht levendig voor te stellen. Daarnaast is een dergelijke formele verbeelding ook duidelijk herkenbaar voor de middeleeuwse mens in zoverre deze (nog) niet begrijpt wat er zich afspeelt.

De overgang van het gesprokene naar het geschrevene varieert naar plaats en cultuur en is veelal een traag verlopend proces. In onze streken ligt het begin nog vóór het jaar 1000, maar eerst in de dertiende eeuw is er van min of meer regelmatige archiefvorming sprake. Een indicatie hiervoor vormt het aantal charters (akten op perkament geschre-

ven) die in het Rijksarchief in Limburg bewaard worden. Drie charters dateren uit de tiende eeuw, vier uit de elfde eeuw, 46 uit de twaalfde eeuw en 284 uit de dertiende eeuw. Het zijn de geestelijke instellingen die als archiefvormer optreden. Het woord klerk is niet voor niets afgeleid van clericus. Sedert ongeveer 1250 vaardigen ook schepenen (vooral van de stad Maastricht) oorkonden uit. Schepenbanken in de kleinere steden en op het platteland volgen later. In respectievelijk 1419 en 1421 beginnen de klerken van de schepenbanken Eijsden en Breust aantekening te houden van de uitgevaardigde akten in een protocol.³ Het schrift moet trouwens langdurig een zaak zijn geweest van een zeer dunne laag van de bevolking. Hardop voorlezen was nog eeuwenlang noodzakelijk om de akten voor de betrokkenen te doen leven. Een notaris doet dat bijvoorbeeld bij testamenten nog steeds. Evenzo gold dat voor wetgeving. Deze werd eerst rechtsgeldig door afkondiging. Nemen we bijvoorbeeld Breust. De plaatselijke schepenbank was zoals elders belast met rechtspraak en bestuurlijke taken. De inwoners konden er van alle door de schepenbank af te kondigen wetgeving kennis nemen "bij geaffigeerden billet op der kerckendeur". Maar tegelijkertijd werd de tekst mondeling overgebracht: zondags tijdens de hoogmis door de pastoor, of na afloop van de mis door de bode. En verder ook op de eerstvolgende terechtzitting "als het volk aldermeest vergadert sal wesen". Wat in de kerk van Breust gebeurde, vond net zo plaats in de kerk van Breust op de Berg, anders gezegd die van Sint Geertruid. In plaats van de kerkdeur fungeerde daar echter de linde als aanplakbord.⁴ Vanzelfsprekend zijn met de overgang naar het schrift de oude vormen en symbolen niet op slag verdwenen. Zij leidden een taai leven en sletten slechts zeer geleidelijk af. Als hulpmiddel van rechtszekerheid fungeren ze soms tot vandaag de dag toe. De handslag en/of de dronk bij koop en levering, de opgestoken vingers bij eedsaflegging, de handgeving en het wisselen van ringen bij de huwelijksvoltrekking zijn er duidelijke voorbeelden van.⁵ Hierna behandelen we twee gebeurtenis-

Noten

1. Aldus onnavolgbaar Professor J.L. van der Gouw in zijn rede "Munimenta en Monumenta", afscheidscollege Universiteit van Amsterdam 10 oktober 1980, zie: Afscheid van professor dr. J.L. van der Gouw, in: *Nederlands Archiefblad* 84 (1980), 498. Het thema van deze rede leverde de inspiratie voor dit artikelje. De term akte of oorkonde is gedefinieerd in: *Lexicon van Nederlandse archieftermen*, 's-Gravenhage 1983, 28.

2. Over rechtssymbolen en -rituelen o.a. A.S. de Blécourt en H.F.W.D. Fischer, Kort begrip van het oud-vaderlands burgerlijk recht, Groningen 1969 (7e druk), 29. H.J. Becker, *Rechtsrituelen* en A. Erler, *Rechtssymboliek, Rechtssymbole*, in: *Handwörterbuch zur Deutschen Rechtsgeschichte* (HRG).

3. J.A.K. Haas, *Chronologische lijst van de charters gedateerd voor 1301*, Inventarissenreeks Rijksarchief in Limburg (RAL) nr. 6, Maastricht 1972, Inleiding, 4 - 5, en supplement.

4. RAL, *Schepenbank Breust*, bijvoorbeeld verordening ingekomen 1573 jan. 9; protocollen van de gerechtszittingen en voogdgedingen 1640 okt. 29, 1646 dec. 22, 1666 juni 7, 1705 dec. 14, 1734 (folio 6).

5. Van der Gouw, 502-503. De Blécourt, 30.

6. Rijksarchief Luik, *Archief kapittel van Sint - Maarten te Luik*, oorkonden 4 februari 1431 en 23 april 1441. Transcripties bij: K.J.Th. Janssen de Limpens, *Rechtsbronnen der Maastrandse rijksheerlijkheden, deel I*, manuscript aanwezig in RAL, Collectie Janssen de Limpens. Regesten bij: J.G. Schoonbroodt, *Inventaire analytique et chronologique des chartes du chapitre de Saint - Martin à Liège*, Liège 1871, nrs. 433 en 467. 17e eeuwse afschriften in: RAL, *Archieven De Geloes*, inv.nr. 625. De citaten zijn aan Janssen de Limpens ontleend.

sen uit de eerste helft van de vijftiende eeuw in Breust waarbij we de overgang van mondelinge getuigenis naar schriftelijk bewijs heel duidelijk kunnen betrappen. De rechtssymboliek is daarbij zo sprekend dat de opgemaakte akten nog maar secundair als bewijs bedoeld lijken te zijn. De schriftelijke neerslag in oorkonden geeft ons ondertussen paradoxaal genoeg wel het materiaal om deze conclusie te kunnen trekken.⁶

daarvoor, zo rond Kerstmis, was er een knecht van de ambtman, geheten Groet Cloes, samen met Geryt Ghermans molenaar uit Dalhem, op reis gegaan over diezelfde heerstraat van Dalhem naar Tricht. Even voorbij de brug van Zezenhoven hadden zij, rechtdoor trekkend over de heerstraat, achter de hof van Peter Belhoff van Breust, een zekere Stevenot eveneens molenaar te Dalhem gevangen genomen. Dat gebeurde op grondgebied van Breust.

Brug over de Voer

Op 4 februari 1431, de eerste zondag na Onze Lieve Vrouwe Lichtmis (2 februari), vond in het tegenwoordige gehucht Withuis, gegroeid rond het voormalige Zezenhoven, een gebeurtenis plaats die de bewoners nog lang zou heugen. De heerstraat van Dalhem naar Tricht en vandaar verder naar Valkenburg en Aken kruiste hier de Voer. Destijds lag hier al een brug, mogelijk daar waar nu nog de Voer onder de weg doorstroomt, of anders in elk geval in de onmiddellijke nabijheid. Opmerkelijk is deze brug overigens in 1431 wel. Wellicht is er een indicatie in te zien voor de betekenis van de verbinding. Maar dat terzijde. Op de brug van Zezenhoven was op deze 4e februari "een dachvart van mynlicheydt" tussen twee partijen beraamd. De ene partij bestond uit een drietal afgevaardigden van het kapittel van Sint-Maarten te Luik vergezeld van twee raadslieden plus de schout van Breust, Heynrich van Maerlant, en twee vertegenwoordigers van Jan van Heinsberg, prins-bisschop van Luik, als "behueder ende bescirmer" van het Land van Breust. Van de andere kant waren aanwezig: Reyner van Berghe, borggraaf en ambtman van het Land van Dalhem namens de hertog van Brabant en tal van goede mannen, deels "amptlude" en schepenen uit het Land van Dalhem. Wat was er aan de hand? Niet lang

Het kan niet anders of de Heren waren tevoren op de hoogte gesteld van Stevenots verblijfplaats. Ze namen hem zijn zwaard af, legden hem geboeid te paard en voerden hem spoorsslags weg naar het slot Dalhem. Stevenot zou daar terecht moeten staan. De man werd ervan verdacht Geryt Ghermans een buidel met geld afhandig gemaakt te hebben.

Maar deze gezamenlijke aktie vanwege de ambtman van Dalhem, die vergelijkbaar is met onze tegenwoordige officier van justitie, en de benadeelde molenaar Ghermans, had wel een staartje. Het Luikse kapittel van Sint-Maarten kreeg namelijk lucht van de zaak. Het Luikse kapittel nu was Heer van de heerlijkheid Breust. Feitelijk had het er het hoogste overheidsgezag. Breust was een mini-staatje met het kapittel als soeverein. Grote burenen waren het prins-bisdome Luik en de Landen van Valkenburg en Dalhem waar de hertog van Brabant het gezag bekleedde. Het is duidelijk dat het kapittel de ongevraagde arrestatie van een manspersoon binnen zijn territorium als een hoogst ernstige inbreuk op zijn rechtsmacht zag. Tolerantie zou hier licht tot verlies van soevereiniteit ten gunste van de hertog van Brabant, Heer van Dalhem, geleid hebben. Een vlammend protest vanwege het kapittel en zijn "waerdeyn ende bescirmer", de prins-bisschop Jan van Heinsberg,

volgde. De ambtman "solden die hogemoet ende mysdaet richten", zo werd herhaaldelijk verzocht. Pikant detail is nog dat Reynier van Berghe, die nu niet schroomde de rechten van het kapittel te schenden, van 1394 tot 1407 als machtig edelman uit de streek de bescherming van de heerlijkheid Breust op zich genomen had.⁸

Het Luikse kapittel was natuurlijk volstrekt geen partij was voor de machtige hertog van Brabant, maar dat alles dient natuurlijk gezien te worden in het bredere politieke verband. De Bourgondische hertogen trachtten in hun streven naar hegemonie in de Nederlanden ook voortdurend hun invloed in het prins-bisdom Luik te vergroten. In 1430 nog was een oorlog met Luik uitgebroken.

Nu werd in hetzelfde jaar Philips, hertog van Bourgondie, ook hertog van Brabant en Limburg, mede omvattend de Landen van Overmaze (de Landen van Valkenburg, Dalhem en 's-Hertogenrade! De positie van het bisdom werd er dus steeds minder aangenaam op. De bisschop van Luik stelde in deze situatie een usurpatie van Breust door zijn rivaal natuurlijk allerminder op prijs. Ook deze kwestie dreigde een casus belli (onmiddellijke aanleiding tot oorlog) te worden.

Na enig geharrewar over en weer werd echter ter voorkoming van oorlog tussen de hertog van Brabant en de bisschop van Luik per 4 februari de bijeenkomst op de brug van Zesenhoven gepland. De ambtman van Dalhem probeerde het nogmaals met het al eerder aangevoerde argument dat de arrestatie zou zijn geschied op de heerstraat en dat de hertog van Brabant het recht van bescherming van de heerstraat toekwam. Het kapittel liet zich niet vermurwen en bleef op het standpunt staan dat de hertog van Brabant aldaar geen heerlijkheid heeft noch recht "die heerstraet te hueden". En waar dat wel mocht zijn, kon dat niet ten koste gaan van de heerlijkheid van de plaatselijke Heer. Uitlevering van de gevangene diende terstond te geschieden. De tegenpartij koos uiteindelijk eieren voor haar geld en op 4 februari werd Stevenot prompt door de knecht in handen gesteld van de "officier van justitie" van Breust, schout Heynrich van Maerlant, die hem vervolgens opbracht naar de gevangenis van het kapittel. Van het gehele gebeuren werd een plechtige, bezegelde oorkonde opgemaakt.¹⁰

Opvallend is dat er de nadruk op gevestigd wordt dat er mannen van wapenen, dat zijn riddermatigen, en vele andere goede mannen van beide

zijden als getuigen optraden. Daarbij waren ook gezagsdragers vertegenwoordigd afkomstig van diverse kastelen en riddermatige huizen uit de omgeving: Johan van Elven en Renson van Liebeeck. Ook Frederick van Rykelt de jonge, die toentertijd schout van Eijsden was, en Wynant van Marlant, allen mannen van wapenen, waren erbij. Maar ook werd "alle des ghemeyn volcs jonc ende alt daertoe gheroepen". Er zullen vermoedelijk nooit zoveel mensen ter plaatse van het huidige Withuis zijn geweest. En ook hier wordt het geheugen krachtig ondersteund. Immers de "wederleveringe" van de arrestant gebeurt achter de hof van Peter Belhoff van Breust, ter plekke waar de gevangenneming heeft plaats gevonden. Daar en nergens anders is de hoogste rechtsmacht van de Heer van Breust geschonden, bijgevolg is alleen dáár rechtsherstel mogelijk. En daar bleef het niet bij. "Ende om meerre gedenkenesse te hebben den jantzhen luden alle huen leven lanck, soe deden die voirs. Heren van Sinte-Martin werpen in 't ghemeynre op die erde een hantvol witterpenninghen". Zo maar een hand vol geld werd onder het jonge volk rondgestrooid. Natuurlijk ze moesten tot de jaren des onderscheids zijn gekomen. Maar verder: hoe jonger, hoe beter. Dan konden ze hopelijk nog een lang leven zo nodig getuigen. Weet je nog, op die gedenkwaardige dag strooide de Heer zomaar muntstukken in het rond. Bekend is overigens dat kinderen in zulke gevallen ook wel een stevige oorvijs kregen toegediend. Het is ongetwijfeld eveneens een effectieve, maar beduidend minder charmante, manier om de herinnering levend te houden.

Dit alles is niet anders te verklaren dan enerzijds vanuit een nog steeds diep geworteld wantrouwen tegen de bewijskracht van de oorkonde, inclusief de in de archieven van belanghebbenden bewaarde minuut of authentieke afschriften en anderzijds mogelijk ook vanuit een nog heersend onbegrip over de plaats vindende rechtshandeling.

Al tien jaar na de beschreven gebeurtenis bleek dat het kapittel van Sint-Maarten op zijn hoede diende te blijven voor aantasting van zijn jurisdictie. Deze keer loerde het gevaar echter van Luikse kant. In 1441 had Stasse Chabot, de overste scholtis en meier van de stad Luik, op bevel van Jan van Heinsberg, bisschop van Luik, een man gevangen genomen binnen de heerlijkheid Breust. Tot zover is dit geval analoog aan de aktie van de ambtman van Dalhem. Alleen was deze man intussen voor het

Luikse gerecht schuldig bevonden aan een misdaad en ter dood veroordeeld. Bovendien was het vonnis inmiddels voltrokken!

De prins-bisschop van Luik was evenwel tot de conclusie gekomen dat hij "Den Heren van Sinte-Mertens vurss. seer en groeteliken mysdoen hedde in honre heerlicheit van Bruyst vurss."

Ongetwijfeld zal de hertog van Brabant hem geholpen hebben zijn gedachten te ordenen. Was immers tien jaar geleden de hertog ook niet duidelijk gemaakt dat het niet aanging inbreuk te maken op de jurisdictie van naburige Heren, ook al waren die heel wat minder machtig dan hijzelf?

Op 23 april 1441 kwam het op de plek van gevangenneming op wel zeer typerende wijze tot rechtsherstel. Stasse verscheen met in zijn handen "eyn forme van eynen man van stroe gemacht" voor schout en schepenen van de schepenbank Breust in aanwezigheid van de deken en kapittel van Sint-Maarten te Luik. Hij deelde namens de prins-bisschop van Luik mee dat het toch niet goed mogelijk leek "den gerichtens mysdedighen man" terug te brengen. In plaats daarvan leverde hij de man van stro op precies dezelfde plaats waar de misdadiger indertijd in de heerlijkheid gevangen was genomen. Hij deed dat onder bekentenis van het gedane onrecht en onder verzekering dat de prins-bisschop van Luik noch de hoge, noch de lage heerlijkheid bezat in Breust, in het besef dat deze exclusief toebehoorde aan het kapittel van Sint-Maarten. Om het feit eeuwig te gedenken strooide ook hier het kapittel van Sint-Maarten in de persoon van Reyner van Rolinghen geld onder het volk rond.¹¹

Concluderend vertoont de symboliek in 1441 veel overeenkomst met die uit 1431. De inbreuk op de jurisdictie was zeer concreet. De onttrekking aan de rechtsmacht van de Heer van Breust moest even concreet worden hersteld. Het corpus delicti werd gerestitueerd ter plekke, zij het in 1441 bij ontstentenis van het origineel, verbeeld. Het geheugen van zoveel mogelijk aanweziggen wordt verder weer veilig gesteld door een zeldzame vrijgevigheid. Bij zoveel symboliek is het ook bij deze gelegenheid opgemaakte schriftelijk stuk in de ogen van de middeleeuwse mens niet veel meer dan een bijkomstigheid geweest.¹²

Wij, mensen op de drempel van de eenentwintigste eeuw, ervaren al deze symboliek wellicht als primitief. Maar in het besef dat het schrift iets was waar slechts een enkeling mee vertrouwd

was, was het volstrekt logisch dat men volledig steunde op de "wetenden" die erbij aanwezig waren en dat men er vervolgens alles aan deed om die wetenschap op peil te houden. En hoe kon dat beter dan door het kiezen van zo sprekend mogelijke vormen, tekens en symbolen?

HANS VAN HALL

Noten

7. Zie voor Zezenhoven: J.L.H. Hartmanni, *De reconstructie van een middeleeuws landschap*, Assen/Maastricht 1986, in het bijzonder 219 - 225.

8. Janssen de Limpens, *Rijksheerlijkheden*.

9. W. Jappe Alberts, *Geschiedenis van de beide Limburgen*, deel I, Assen 1972, 108 - 109. Philips de Goede was hertog van Bourgondië van 1419 - 1467. Jan van Heinsberg was bisschop van Luik van 1417 - 1455.

10. Aan het charter hingen de zegels van de schepenbank Breust, Renchon van Lybeck, Frederick van Ryckelt der jonge en Wynant van Marlant. Alleen het zegel van de schepenbank is bewaard.

11. De volledige onafhankelijkheid van de heerlijkheid Breust is later nog eens bevestigd door prins-bisschop Louis de Bourbon op 10 december 1481: Rijksarchief in Luik, Archief kapittel van St. - Maarten, oorkonde 10 december 1481.

Schoonbroodt, nr. 613.

12. Meier en schepenen van Breust zegelen met het schepenbankszegel (verloren).

Kroniek Eijsden 1980

7 januari

Als gevolg van het feit dat de apotheker drs. C.L.M.J. Larik uit Heerlen een apotheek vestigt in het tot apotheek verbouwde pand Wilhelminastraat 50, worden de apotheken van de huisartsen A. Pinckers/R. Pinckers en J. Jacobs/H. Ausems (respectievelijk Wilhelminastraat 78 en Graaf de Gelooslaan 13) gesloten.

20 januari

In de Rodahal te Kerkrade worden de landkampioenschappen gehouden van de Federatie van Katholieke Muziekbonden in Nederland. In de superieure afdeling behaalt de Koninklijke Harmonie Ste.-Cécile uit Eijsden 331½ punten en behaalt daarmee de tweede plaats na de Harmonie van Boxtel die een puntentotaal haalt van 335. In verband daarmee wordt Harmonie Ste.-Cécile op 26 januari officieel ten gemeentehuize ontvangen.

2 februari

Tijdens de galazitting van de carnavalsvereniging De Klèëflep in het verenigingsgebouw van de Koninklijke Oude Harmonie van Eijsden wordt de van radio en televisie bekende Wieteke van Dort (mevrouw Moody) geïnstalleerd als Ridder in de Orde van de Gouwe Cramignon.

14 en 15 maart

Milieudag Eijsden 1980, georganiseerd onder auspiciën van de Raadscommissie Milieu. De activiteiten waren:

- boomplantingen door leerlingen van de Eijdsense scholen in Eijsden-kom, Mesch en Oost-Maarland;
- tentoonstelling in het voormalige Ursulinenklooster;
- open dagen bij Zinkwit Nederland BV en Cox-Geelen BV;
- wandeltochten in het beschermd dorpsgezicht Eijsden;
- rondleidingen over het meetpunt van Rijkswaterstaat op de Maas.

De Milieudag 1980 wordt besloten met de toneelvoorstelling "Trammelaant aon de Maos" in de zaal van de Koninklijke Oude Harmonie van Eijsden, georganiseerd door de Stichting Kaomptloore uit Eijsden.

14 maart

Officiële opening van het nieuwe PTT-kantoor aan de Kennedylaan door de burgemeester.

21 maart

Officiële ontvangst ten gemeentehuize van Winand Willigers, Diepstraat 25, die op 16 februari daarvoor in Deventer zwemkampioen van Nederland (klasse adspiranten) is geworden in de 200 meter rugslag.

2 april

Overlijden van de heer J.L. van Reij, O.L.Vrouweplein 2, die de gemeente Eijsden 25 jaar (van 1949 tot 1974) als lid van de gemeenteraad heeft gediend, in welk tijdvak hij van 1962 tot 1966 wethouder is geweest.

12 april

Vertrek en aankomst te Eijsden (Diepstraat) van de wielerklassieker "De Hel van het Mergelland", de achtste in successie, georganiseerd door het plaatselijk wielersamenlevingscomité met dezelfde naam. Winnaar wordt Pim Bosch uit Gorinchem. Wegens een samscholingsverbod in de Belgische Voerstreek heeft de wedstrijd dat jaar de Voerstreek moeten mijden.

28 april

Bij gelegenheid van Koninginnedag reikt de burgemeester de ermedaille in zilver, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau, uit aan de heer J.H. Tossings, Sint-Jozefstraat 45, die op 19 november 1977 zijn gouden jubileum heeft gevierd als actief lid van het Kerkelijk Zangkoor Sint Jozef van Oost-Maarland.

3 mei

50-jarig huwelijksfeest van het echtpaar Schroen-Janssen, verblijvende in Bejaardenhuis de Bron te Eijsden. ↓

7 april

Officiële opening van de door de Stichting Eijdsens Verleden en de Werkgroep Geschiedenis Arbeidersbeweging Limburg in de aula van de toenmalige Huishoudschool Sint-Angela van 7 tot en met 20 april georganiseerde tentoonstelling "Een dorp staakt, Eijsden 1919", betreffende de in de maanden september tot en met december 1919 plaats gehad hebbende stakingen in de Zinkwitfabriek te Eijsden.

12 april

In Ottawa (Canada) overlijdt Prof. Dr. J.P.L. Spekkens, emeritus hoogleraar in de Franse taal en letterkunde aan de Ottawa University. Hij werd op 3 juli 1911 te Eijsden (pand Diepstraat 19) geboren als zoon van de echtparen H.J. Spekkens en E.M.C. Lucassen.

Presentatie „Hannibalspiel” in Eijsden

EIJSDEN - Vandaag, vrijdag 9 mei, wordt om 16.30 uur in het kasteel te Eijsden officieel het boek Het Hannibalspiel van de Limburgs Dagblad-journalist Jan van Lieshout gepresenteerd. Het eerste exemplaar zal door de dochter van de schrijver, Nanne, aan Elisabeth, gravin de Liedekerke de Pailhe de Lichtervelde, worden aangeboden. De gravin is de echtgenote van een van de verzetsleden die op

9 oktober 1943 in het fort Rhijnauwen bij Utrecht vielen voor een Duits vuurpeloton. Aan de officiële presentatie gaat een eucharistieviering in de St.-Christinakerk en een kranslegging bij het verzetmonument aan de Vroenhof vooraf. De kerkelijke plechtigheid, die om 15.30 uur begint, wordt muzikaal opgeleust door het korensemble van de koninklijke harmonie Sainte Cécile uit Eijs-

den. Het gehele korps voert bij het verzetmonument de Last Post, Wilhelmus en Brabanconne uit. Tijdens de boekpresentatie zullen enkele sprekers het woord voeren, zoals directeur J. Weggemans van Unieboek, burgemeester B. Wijnands van Eijsden en René, graaf de Liedekerke de Pailhe, president van Sainte Cécile. Tot besluit is er een receptie en wordt er een serenade gebracht.

Een dorp staakt

1940-1919

EIJSDEN 1919

Tentoonstelling in de aula v.d. L.H.N.O. school. Ingang via Ursulinenklooster, toegang gratis - 7 - 20 april
Opening: Paasmaandag 7 april om 3 uur 's middags

Geopend: zaterdag- en zondagmiddags van 2 - 5 uur
werkdagen: 8 - 11 april 's avonds van 7 - 9 uur
14 - 19 april 's middags van 2 - 5 uur

29 april

Bij gelegenheid van Koninginnedag wordt de heer J.A. van Kuijk, commandant van de groep Eijsden van het Korps Rijkspolitie, onderscheiden met de ermedaille in goud, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau.

↓

9 mei

In het kader van een aantal plechtigheden heeft in en rond de kerk van Sint-Christina de presentatie plaats van de door Jan van Lieshout, journalist bij het Limburgs Dagblad, geschreven verzetsdocumentaire "Het Hannibalspiel", zijnde een bewerking van een artikelenreeks in het Limburgs Dagblad in het tijdvak 3 november 1977 tot 25 mei 1978, met als hoofdlocatie Eijsden in de jaren 1940-1945. Het eerste exemplaar wordt uitgereikt aan Elisabeth gravin de Liedekerke de Pailhe-de Lichtervelde, weduwe van de op 9 oktober 1943 in het fort Rhijnauwen (gemeente Bunnik) bij Utrecht door een Duits vuurpeloton gefusilleerde Raphaël graaf de Liedekerke de Pailhe, kasteelheer van Eijsden.

⇐ 23 mei

Officiële ontvangst ten gemeentehuize van Christiaan Tossings, Prins Bernhardstraat 2, en Chrétien Tossings, Kerkstraat 25, die als tromduo (leden van de drumband van de Koninklijke Oude Harmonie van Eijsden), kampioen van Nederland zijn geworden in de ere-divisie van het Federatief Muziekconcours solisten en ensembles drumbandmuzikanten, dat op 11 mei daarvoor in Rosmalen door de Federatie van Katholieke Muziekbonden in Nederland georganiseerd werd.

13 september

50-jarig huwelijksfeest van het echtpaar Pinckaers-Rompelberg, Sint-Jozefstraat 26. ↓

8 tot en met 17 augustus ⇒

Festiviteiten in het feestpaviljoen in het park van kasteel Eijsden bij gelegenheid van de viering van het 100-jarig bestaansfeest van de Koninklijke Harmonie Ste.-Cécile. De festiviteiten vangen aan met een openbare feestvergadering met aansluitend receptie. Tijdens de feestvergadering wordt afscheid genomen van René graaf de Liedekerke de Pailhe uit Duras (België), die vijftig jaar lang president is geweest van de jubilerende harmonie. Als zijn opvolger wordt geïnstalleerd Marcel graaf de Liedekerke de Pailhe, kasteelheer van het kasteel Eijsden, die reeds twaalf jaar lid van het bestuur is.

1880-1980

18 oktober

50-jarig huwelijksfeest van het echtpaar Jeukens-Biesmans, Wilhelminastraat 76. ↓

14 november

In het kader van de officiële ingebruikneming van de ANWB-wandelroute Noordzee-Limburg onthult de heer H.W. Riem, lid van Gedeputeerde Staten van Limburg, na een toespraak van de heer H.J.R. van Laar, voorzitter van het Recreatieschap Heuvelland Zuid-Limburg, een informatiepaneel aan een woning aan het Withuis.

15 november

50-jarig huwelijksfeest van het echtpaar Schroen-Graeven, Stationstraat 13.

29 november ↑

Tijdens het jaarlijks Ceciliafeest van het Kerkelijk Zangkoor Sint-Christina reikt de burgemeester aan de heer J.G.H. Hulst, 12-Septemberstraat 24, uit de eremedaille in goud, verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau, bij gelegenheid van het feit, dat hij zijn zeventigjarig jubileum als kerkzanger viert.

6 december ↑

De burgemeester verricht de officiële opening van het nieuwe Cultureel Centrum Eijsden, Breusterstraat 23-25, welk centrum tevens fungeert als verenigingsgebouw van de Koninklijke Harmonie Ste.-Cécile.

HET TURBULENTE LEVEN VAN GERLACH OLAEY

Gerlach Olaley werd omstreeks 1670 geboren te Maastricht als zoon van Johannes Olaley en Anna Sloekenaar. Behalve Gerlach werden er uit dit huwelijk nog twee kinderen geboren: Jean Christoffel en Lucretia.¹ De oorsprong van onze familie Olaley ligt wellicht in de regio Luik. Er is nl. een familiewapen Oley-d'Oley dat uit die streek stamt. Het bestaat uit een schild van keel(=rood) met een gegolfde dwarsbalk in zilver. Als helmteken draagt het een pluim in keel en zilver.² De Olaley's waren Lutheranen. Vader Olaley was een van de vele Lutherse militairen die destijds te Maastricht in garnizoen lagen.³

Over de eerste twintig jaar van Gerlachs leven weten wij niets. Daarna komt hij zo vaak voor in allerlei archieven dat we de rest van zijn leven redelijk goed kunnen volgen. Op 4 oktober 1690 neemt Gerlach deel aan het H. Avondmaal van de Lutherse gemeente in Maastricht.⁴ In 1693 wordt hij boekhouder bij de Maastrichtse bankier Boomhouwer. Na een ruzie met diens schoonzoon (deze heeft zich laatdunkend uitgelaten over "soldatenkinderen") neemt Gerlach ontslag. Hij krijgt een mooi getuigenschrift waarin zijn goed gedrag en grote ijver gedurende zijn vijfjarig dienstverband worden geprezen.

Waarschijnlijk is Gerlach in of kort na 1698 voor zichzelf begonnen. In 1702 is hij curator van de nagelaten boedel van Abraham Heldewier, een man van maatschappelijk aanzien die geruime tijd deel uitmaakte van het Maastrichtse stadsbestuur.⁵

Behalve curator was Gerlach enige jaren bankier, getuige een aantal bewaard gebleven wissels uit de jaren 1704-1706.⁶

Het gaat Gerlach redelijk voor de wind en dat zal nog geruime tijd zo blijven. Op 14 februari 1709 legt hij de eed af op het burgerschap van Maastricht⁷ en een jaar later wordt hij ook nog eens benoemd tot schepen van de schepenbank Oost en schepen/secretaris van de schepenbank der heerlijkheid Eijsden.⁸

Het feit dat Gerlach als Lutheraan in een overwegend katholieke omgeving deze functies kon bekleden had alles te maken met de politieke constellatie van dat moment. Voor een beter begrip wordt dat hieronder kort toegelicht.

INTERMEZZO

Bij het Partagetractaat van 1661 werden de landen van Overmaas verdeeld in een Spaans en een Staats gedeelte. Het gebied dat onder Staats gezag kwam, waaronder de heerlijkheid Eijsden, werd zowel politiek als kerkelijk "gereformeerd". Munier zegt over het laatste: "In de Republiek was het voorwaarde dat men behoorde tot de enige door de staat bevoorrechte kerk om in aanmerking te kunnen komen voor om het even welk burgerlijk ambt ook. Alle bestuurders en ambtenaren, de hoge en lagere officieren in het jargon van de tijd, moesten zijn van de ware gereformeerde religie." In de loop van maart 1663 werden de nieuwe richtlijnen van het nieuwe bewind bekend gemaakt, welke ook golden in de verschillende heerlijkheden die binnen de grenzen van de staatse partage waren komen te liggen.

Arnold de Lamargelle, heer van Eijsden, werd te ken-

nen gegeven dat ook binnen zijn heerlijkheid alle ambtenaren voortaan van de gereformeerde religie moesten zijn. Onder geen beding mochten rooms-katholieke ambtenaren gehandhaafd blijven.

De Staten-Generaal of vertegenwoordigers van het staatse bewind konden ambtenaren benoemen. In de heerlijkheid Eijsden was het benoemingsrecht van ambtenaren echter in handen van de heer in casu Arnold baron de Lamargelle. Het laat zich raden dat hij, als overtuigd katholiek, niet gecharmeerd was van de nieuwe regeling. De nieuwe kandidaten voor de ambtelijke functies moesten bij voorkeur uit de plaatselijke bevolking komen. Bij gebrek aan geschikte kandidaten mocht men ook personen van buiten de heerlijkheid benoemen.

Van 1672/73 tot 1678 zou de situatie in de landen van Overmaas zich drastisch wijzigen. Koning Lodewijk XIV van Frankrijk werd de nieuwe heerser. Voortaan moesten alle nieuwe bestuurders openbaar belijdenis doen van de R.K.-religie. Geleidelijk werden de gereformeerde ambtenaren vervangen door katholieke. Na het vertrek van de Franse troepen in november 1678 kwamen de Staatsen weer aan het bewind. Kort daarna werden in Maastricht e.o. de katholieke ambtenaren weer door gereformeerde vervangen. De politiek van Den Haag was er op gericht om aan het optreden van ambtenaren, die niet de gereformeerde religie aanhingen, een eind te maken. Dit gold evenzeer voor rooms-katholieken als bijvoorbeeld luthersgezinden.¹⁰ Dat deze politiek in de praktijk niet altijd te verwezenlijken viel, blijkt uit het hierna volgende.

Op 11 maart 1710 wordt Gerlach Olaley officieel benoemd tot secretaris en schepen van de schepenbank Eijsden.¹¹ Door het overlijden van Petrus Franssen was het secretarissambt vacant geworden terwijl de langdurige afwezigheid van schepen Gerardus Jacobi voldoende reden was om zijn functie door een ander te laten vervullen. Ruim drie weken voordat Gerlach officieel benoemd wordt, sluit hij een overeenkomst met Arnold de Lamargelle. Tegen betaling van f. 2000,- vergunt de baron Gerlach het secretarissambt.

Uit voorzorg is er een clause in de overeenkomst opgenomen die bepaalt dat, indien er moeilijkheden ontstaan over Gerlachs benoeming vanwege zijn Lutherse gezindheid, de baron hem de f. 2000,- zal restitueren. Bovendien, zo meldt de overeenkomst, moet Gerlach het adellijk huis in al zijn "affaires" gratis bijstaan. De overeenkomst wordt gesloten op 18 februari 1710 en een dag later betaalt Gerlach alvast f. 1500,- contant aan de Lamargelle. Het resterende bedrag ad f. 500,- zal hij later betalen.¹² De enige die protesteert tegen Gerlachs op handen zijnde benoeming is Nicolaas Pestere, de schout van Eijsden.¹³ Omdat Gerlach niet van de ware gereformeerde religie is maar Luthers, is hij tegen de benoeming. Zijn klacht verdwijnt echter in de prullemand. Ook de Staten-Generaal gaan akkoord met de benoeming. Pro forma moeten zij de schijn hoog houden want feitelijk hebben zij geen enkele macht in deze zaak.¹⁴ Zoals hiervoor reeds gemeld had de heer van Eijsden het exclu-

sieve recht om ambtenaren te benoemen binnen de jurisdictie van zijn heerlijkheid.

Het feit dat Gerlach ten tijde van zijn benoeming nog in Maastricht woonde werd niet bezwaarlijk geacht. Omdat men onder de plaatselijke bevolking lang niet altijd geschikte kandidaten kon vinden voor dergelijke ambten was het een normale zaak dat men die elders zocht en vond. Volgens de benoemingsakte was Olaey een geschikte kandidaat vanwege zijn "conduitte, experiencie en preudhommie".

Hiervoor werd reeds terloops opgemerkt dat Gerlach ook nog schepen van Oost werd. Dit schepenambt heeft hij, om overigens onduidelijke redenen, slechts kort uitgeoefend. Hij werd op 28 november 1709 tot schepen benoemd maar zijn laatste schriftelijke vermelding als schepen van Oost dateert al van 6 juni 1710.¹⁵ We kennen de redenen van zijn aftreden/ontslag niet. In eerste instantie is het de baron van Hoensbroek, tevens heer van Oost, die probeert om Gerlach weer in het schepen-zadel te tillen.¹⁶

Een jaar later, in 1713, doet Gerlach nog een poging om zijn oude baan terug te krijgen op "dezelfde voorwaarden als voorheen."¹⁷ Geen van de twee pogingen hebben succes want Gerlach wordt niet weer benoemd tot schepen van Oost.

Inmiddels is hij zijn dubbelfunctie begonnen. De voornaamste taak van een schepenbanksecretaris was het bijhouden van de diverse protocollen en registers, het schrijven van akten en afschriften daarvan. Samen met de scholtis (schout) wordt hij geacht de nodige juridische kennis te bezitten. De schepenen voerden allerlei rechterlijke en bestuurlijke taken uit. Eventueel werden ze bij de laatste bijgestaan door gezworenen. Gerlach gebruikte een hulpmiddel bij het schrijven van akten en het bijhouden van registers. Dit blijkt uit een katern getiteld "Formulieren om eenige clausulen te gebruiken in de akten, obligatien, testamenten, etc."¹⁸

Het bevat allerlei standaardformuleringen die in bepaalde akten gebruikt werden. Voor het schrijven van akten en het bijhouden van de registers en protocollen ontving Gerlach geld.

Er bestonden standaardtarieven voor het schrijven van akten e.d. Op verzoek van derden maakte Gerlach ook afschriften van akten waarvoor hij eveneens een vergoeding volgens vaststaande tarieven mocht vragen. De schepenbank verkreeg haar inkomsten voornamelijk uit de opbrengst van processen. Van deze inkomsten kon de schepenbank o.a. de secretaris weer betalen. Naast zijn dubbelfunctie bleef Gerlach geldschietster en koopman. Tot zijn dood in 1747 bleef Gerlach schepen/secretaris van de schepenbank Eijsden. Hoewel schout en schepenen van Eijsden in 1731 verklaarden dat Gerlach zijn functies altijd naar behoren had uitgevoerd was er in juni 1729 sprake van een klein conflict.¹⁹

Gerlach had eigenmachtig en zonder medeweten van de officier en medeschepenen een judiciële attestatie afgegeven aan predikant Thielen ten behoeve van Matthijs Simons de jonge. De attestatie was getekend door Gerlach en bekrachtigd met het schepenbankzegel. Gerlach was buiten zijn boekje gegaan en de officier liet beslag leggen op het attest. De zaak loopt met een sisser af want, zo zegt Olaey, "...ik zag er geen kwaad in om aan een zo goed bekend staand iemand een attestatie van weinig belang af te geven. Bovendien heb ik er niets voor ontvangen."

Ten tijde van zijn benoeming was Gerlach gehuwd met Christina Wubbeling.²⁰ Hun huwelijk bleef vermoedelijk kinderloos. Voor 30 november 1732 is dit huwelijk door het overlijden van Christina of echtscheiding ontbonden en tegen het eind van 1732 heeft Gerlach weer trouwplannen. Door ontbinding van zijn eerste huwelijk voelt hij zich "seedert ruymen tijd in een seer verlaten desolaete toestand." Hij is het weduwnaar-zijn beu en heeft zich "geadresseerd aan Elisabeth Louwa, een nicht van Lambert Blanckers uit Eijsden, met wie hij zich in "Godt naeme vandaech (= 13 november 1732) tot ondertrouw (heeft) laten inschrijven."²¹ Een paar weken later worden zowel zijn broer Jean Christoffel als zijn zuster Lucretia uitgenodigd om het bruiloftsfeest bij te wonen dat plaatsvindt ten huize van Lambert Blanckers. De komende twee jaar zal het jonge paar bij Lambert in huis wonen. In oktober 1734 verhuizen ze echter want Gerlach huurt van Jan Pieters Brouwer de helft van een huis met de halve moeshof voor f. 40,- per jaar op voorwaarde, dat "den verhuurder in tijts sal laten maecken en repareren het boven camertien met planken ofte leemen wand en behoorlijcken glazen venstern."²¹

Voor zijn huwelijk met Elisabeth woonde hij al in Eijsden waar hij in elk geval van 1727 tot 1729 in de "Klock" aan het Vrijthof resideerde.²² Of Gerlach voor 1727 ook in Eijsden heeft gewoond is onbekend. Wel vinden we hem in 1712 nog als inwoner van Maastricht want in dat jaar huurt hij samen met ene Michiels een pand aan de Tongerse Poort.²³

Het eerste halfjaar van 1736 heeft Gerlach bij zijn zuster Lucretia in Maastricht gewoond. Zijn verblijf bij haar is te wijten aan het leegroven van zijn huis door zijn vrouw Elisabeth waarop we verderop in ons verhaal nog zullen terugkomen.²⁴ Het huis in Eijsden wordt echter aangehouden want in december 1736 betaalt Gerlach de laatste huurtermijn over dat jaar.²⁵ Met een kleine onderbreking in 1740, als hij eventjes bij de praeceptor (leermeester) van Sint-Anthonius te Veldwezelt woont, heeft Gerlach tot zijn dood in 1747 in Eijsden gewoond.

Zijn Eijdsdense jaren zijn voor een groot deel de woelige van zijn leven. Het huwelijk tussen Elisabeth en Gerlach was geen lang leven beschoren. Al op 2 juli 1737 dient Elisabeth een aanklacht in tegen Gerlach.²⁶ Wat is er gebeurd? Elisabeth beweert in haar aanklacht dat Gerlach haar al enige jaren mishandelt (slaan, stompen) en ze is bang dat hij haar op een kwade dag dood zal slaan. Ook heeft Gerlach haar uitgescholden voor hoer en overspelige vrouw; deze laatste opmerking staat in verband met haar zoontje Geerlach Jean Christoffel van wie Gerlach ontkent de vader te zijn. Elisabeth eist scheiding van woning, tafel en bed. Ook eist ze de helft van zijn bezittingen of een vast bedrag aan alimentatie. Dat ze de helft van zijn bezittingen wil, doet wat vreemd aan als we bedenken dat ze vóór het indienen van haar aanklacht het huis waar zij en Gerlach woonden praktisch leeggerooft had. Hoe erg de plundering was blijkt uit een getuigeverklaring van gerechtsbode Anthoon Glaude d.d. 31 maart 1738. In februari 1737 heeft hij "bevonden dat hetselve van vooren tot achteren als eene leedige schuere van het meeste (was) berooft, zelfs tot den hael in den hert" en dat terwijl het huis daarvoor "genoehsaem van alles was voorsien".²⁷

Als Gerlach kennis neemt van haar aanklacht is hij woest. Hij ontkent haar hele verhaal en doet in zijn repliek een boekje open over de zijns inziens wel zéér gezellige levenswandel van Elisabeth. Tot diep na middernacht is ze door diverse mensen in Eijdsense herbergen gesignaleerd waarbij ze met allerlei mannen innig danste en het zelfs presteerde om voor één van hen het gelag te betalen. Het hele dorp weet dat ze een affaire heeft met een constabel (onderofficier) van het garnizoen in Maastricht, met wie ze méér dan eens in zinneprikkende situaties is gezien. Ook het slag volk waarmee ze omgaat behoort nou niet bepaald tot de crème de la crème van de maatschappij. Enige van deze rabauwen, waaronder een paar broers van Elisabeth, hebben het zelfs gepresteerd om Gerlach een pak op z'n donder te geven. Gerlach wil zijn dochttertje Lucretia wel in huis nemen en opvoeden, maar is niet bereid om voor Elisabeth en de kleine Geerlach Jean Christoffel alimentatie te betalen, mede omdat hij zo zijn twijfels heeft over het vaderschap van de laatste.

Zijn twijfel hierover is in elk geval begrijpelijk want in zijn repliek schrijft hij o.a. dat Elisabeth "diverse malen deese woorden aan den verthoonder uytgebracket had; "Ick wil eeuwigh verdoemt sijn. Ick sal mij laeten neucken van een ander en ghij sult evenwel vaer van het kint sijn."²⁸

De rechtbank neemt Elisabeths verzoek in behandeling maar komt er niet uit. Twee onpartijdige rechtsgeleerden wordt verzocht raad te geven en zij adviseren om Elisabeth de door haar verlangde f. 2,- alimentatie per week toe te kennen. De rechtbank neemt het advies over en Gerlach moet dokken.

Bij vonnis van 2 april 1740 moet hij met terugwerken de kracht vanaf 9 oktober 1738 (!) de door de rechtbank vastgestelde alimentatie betalen.

Gerlach weigert dit echter. Op 9 juni 1740 komt gerechtsbode Engelburgs bij hem langs met het verzoek om te betalen.

Als Gerlach blijft weigeren zullen zijn nog resterende meubelen worden verkocht en uit de opbrengst zal Elisabeth worden betaald. Zoals we verderop in dit artikel zullen zien weet Gerlach met hulp van zijn broer dit te voorkomen. Elisabeth heeft niet lang kunnen genieten van Gerlachs geld en goederen want zij overlijdt in 1741.²⁹

Eén van Gerlachs bijbaantjes was wel heel bijzonder, nl. correspondent voor de Oprechte Haarlemsche Courant.

Op 6 januari 1656 verscheen de eerste Haarlemse krant onder de titel "Weeckelijkse Courante van Europa". Een paar jaar later verscheen naast deze krant nog een andere, onder de naam Oprechte Haerlemse Courant, die op dinsdag verscheen, later nog uitgebreid met een zaterdageditie. De gebroeders Enschedé namen de krant, welke destijds bekend stond om de juistheid van haar berichtgeving wat mede te danken was aan een uitgebreid Europees netwerk van correspondenten.³⁰

Gerlachs belangstelling voor de krant als nieuwsmedium blijkt uit een katern getiteld "Extracten uijt de Gazetten etc." Het bevat samenvattingen van nieuwsberichten uit de volgende kranten:³¹

Haerlemse Saturdaegse Courant
Haerlemse Dinsdaegse Courant
Leijds Maendagse Courant
Le nouvelliste extraordinaire d' Europe

Hoe Gerlach correspondent werd, blijkt uit een aantal brieven en afschriften daarvan, die zowel aan Gerlach als aan de gebroeders Enschedé zijn gericht.

Ao. 1747.

Oprechte

HAERLEMSE

COURANT

ITALIEN.

MILAAN den 12 September. De Geweeten zyn door 3 verscheide Wegen met sterke Partyen in Val de Taro in 't Parmesaanfe ingevallen: De eerste heeft te Borgo Val di Taro een Oostenrykse Party opgeligt en de Plaats uytgeplundert: De tweede heeft het Kasteel Baraio t'overrompelen, maar is met Verlies van 3 à 400 Man afgewezen: De derde heeft de Goederen, den Marchese di Botta toebehoorende, gantichelyk verwoest: Men heeft eenige Cavallery op hen uytgezonden, en aan den Generaal Nadafti doen weten, eenige Infantery na Val de Taro te laten marcheeren. Men zendt van hier alle Maanden 100000 Lires na Genua ter onderhouding van de aldaar noch gevangen zynde Officieren en Soldaten. De Generaal Pallavicini vaart wederom beter, en zal haast in staat zyn, de reys na Weenen aan te nemen. Uyt de gecombineerde Armee heeft men noch geen nieuws; maar van de Franse en Spaanse geest men voor, dat ze oor de Sterfte noch zeer verzwakten en zekerlyk de Var repasseeren zouden.

GROOT-BRITTANNIEN.

LONDEN den 26 September. De Oorlogschepen, die te Portsmouth en Plymouth leggen, en het Esquadre van den Admiraal Boscawen uytmaken zullen, itaan de daar toe behoorige Manschap in te nemen, om in Zee te kunnen steeken. Daar is ordre gegeven om met alle spoed 4 Oorlogschepen van 20 Stukken Canon, 5 Sloepen en eenige gewapende Light Barge te maken, ten eynde dezelve zig by den Chef d'Esquadre Mitchell in Zeeland zouden kunnen voegen. en cergiteren is een Staate-Bode met gewichtige Depeches aan hem na Vlissingen gezonden: Daarentegen heeft de Luytenant Herrington gisteren eenige van hem overgebracht. Voorleden Saturdag kreeg men

No. 38

Saturdagse

200 gequerten hedroeg: Dit's nachts na de Verovering tot zyn leed wezen een zwaare Brand in de Stad ontstaan was &c. Men ziet ook een Voorlag van Vrede, die door Vrankryk zoude gedaan zyn: I. Dat hem namentlyk de gezamenlyke Oostenrykse Nederlanden zouden afstaan worden, en dat hy ze dan aan zyn Schoonzoon den Infant Don Philippus in Eysendom en Souvereiniteyt overgeveelt zoude. II. Dat Caap Bretton aan Vrankryk en daarentegen Madras aan de Engelsen zoude gerestituert worden. III. Dat men aan de Engelsen een vrye Scheepvaart na de West-Indiën op zekere Hoogten van de Spaanse toestaan zoude. IV. Dat de Koning van Spanjen yoot zig een byzonder voordeel (misschien de Keltitatie van Gibraltar en Port Mahon) zoude mogen bedingen, buyten en behalven dat voor Don Philippus: Of 'er iets aan is, en of de Geallieerden daarin bewilligen zullen, staat men binnen kort te vernemen.

LUYK den 26 September. De Koning is voorleden Saturdag's morgen vroeg van Hamal na Brussel vertrokken. Het Corps van den Graaf van Etrées heeft die dag een beweging na Oud-Bilfen gemaakt: De Franten spreken van Malthrich gedurende den Winter ingeslooten te zullen houden. De Roode Loop continuert hier en alomme sterker te woeden dan ooyt, rukende veele 100 Menschen binnen 3 dagen, na dat ze daar van aangestalt zyn, weg.

NEDERLANDEN.

MAESTRICHT den 25 September. Eergisteren's nachts is de Veld-Marchal Graaf van Balthani van hier na Breda vertrokken, verwaarts zig ook de Vorst van Oranjen-Nassau, Stadhouder der Verenigde Nederlanden, begeven zoude, om met malkanderen de Maatregelen; die thans te nemen zyn, te concertieren: Gisteren morgen heeft zig de Prins Lodewyk van Wolfenbuttel ook met een Corps van ongeveer 12000 Man op march van hier na Breda begeven: Het

Het blijft duister hoe de Enschedés en Olaey elkaar hebben leren kennen maar op 3 oktober 1739 schrijft Gerlach een brief aan de beide courantiers. Hij schrijft o.a.: "Wij ontfangen in deese quartieren met veel plaisier uwe couranten, bijsunder is ons die van 26 der verleeden maent seer aengenaem geweest; hebben derhalven met een glas moeselaer uwe gesontheit indachtig gewenst."

En verder: "...dat mij door liefhebberije wel wil chargeeren sonder de minste uwe costen ued ondertussen enig nieuws uit deese landen te melden." Als proeve van bekwaamheid stuurt hij een drietal nieuwsberichten mee, o.a. over een brand in het Guliks territoir. De krantemannen moeten zelf maar beslissen of ze dit zullen plaatsen.

Waarom de Opregte Haerlemse Courant van 26 september hem "bijsunder aengenaem" was is niet helemaal duidelijk. Wellicht was onderstaand bericht zijn eerste pennevrucht.

P. S. Deēzen middag is door de Heeren Staaten Generaal de Heer van Doys, Generaal Major van de Infantry, Commandeur te Maastricht, mitsgaders Colonel van en Kapiteyn in een Regiment te Voet, staande ter Repartitie van deze Provincie, aangesteld tot Lt. Generaal van de Infantry, in plaats van wylenden voorn. Heer Wichers; als mede de Heer de Blansacq, Brigadiervan de Infantry, mitsgaders Colonel van en Kapiteyn in een Regiment te Voet, staande ter Repartitie van de Provincie van Zeeland, aangesteld tot Generaal Major van de Infantry, in plaats van den bovengemelde geavanceerde Luytenant Generaal van Doys.

Ruim een week later, op 12 oktober 1739, ontvangt Gerlach het antwoord van Isaac en Johannes. Dit is zo fraai dat het hieronder in zijn geheel is overgenomen.

Mijnheer,

Haarlem, 7 oktober 1739

Het zou grote ondankebaarheid zijn indien wij de onverdiende gunst die UED ons aanbied, niet aannamen. Wij houden het voor een groot geluk dat wij uwe vriendschap op zo eene onverwachte wijze verkreegen hebben, omdat we t'zedert twee jaaren dat wij aan de courant zijn geweest altijd gepoogd hebben de correspondentie te verbeteren en alomme getracht vrienden te maken; derhalve zal UE ons veel plaisier doen om indien er in uwe quartieren iets voorvalt ons zulks te melden, waarvoor wij UE reeds al verplicht zijn. Het bijzonder genoeg dat UE in onze courant schept is ons zeer lief. Het is altijd onze inzicht geweest om de stomme te laten spreken en de courant van zig zelfs getuigenis te doen geven. Uwe edelmoedige genegenheid met het drincken onzer gezondheid hebben wij reciproquement (= wederkerig) met geen minder indachtig geweest en gedronken, wenshende daarbij dat onze onderlinge vriendschap acroisseeren (= toenemen) en veel jaaren duren mag. Indien wij in staat zijn om UE alhier ergens dienst te doen, zo gelieve vrijelijk te ordonneren aan die zig na minzame groetenis met alle tekenen van achting noemen,

Isaac en Johannes Enschedé

In beslag genomen door echtscheidingsperikelen en ruzie met zijn broer en zuster beantwoordt, Gerlach deze brief pas op 6 januari 1740. Hij maakt gebruik van het aanbod der gebroeders Enschedé om, indien dit nodig mocht zijn, voor Gerlachs schrijfsels een tegenprestatie te leveren. Een zekere kapitein Stautius te Haarlem is Gerlach nog geld schuldig. Johan en Isaac proberen het voor hem te innen, hetgeen lukt.³² Gerlachs correspondentschap was vermoedelijk geheel belangeloos. Nergens zijn aanwijzingen gevonden dat hij geld kreeg voor zijn nieuwsberichten wat echter wel gebruikelijk was. De bedrijfskosten van de

Opregte Haarlemse Courant bedroegen over 1743 maar liefst f. 7348,-. Bijna een derde deel van dit bedrag (f.2286,-) werd betaald aan correspondenten. Alleen de post arbeidsloon was hoger (f.2912,-)³³ Van zijn correspondentschap moeten we ons niet te veel voorstellen.

In 1744 verscheen er één bericht van zijn hand in de Opregte Haarlemse Courant, in 1746 verschenen er drie en in 1747 eveneens drie.

De affaire Abraham Andries zal als een rode draad door Gerlachs leven blijven lopen en is de oorzaak van een hoop gelazer en ongenoegen tussen (vooral) Gerlach en zijn broer Jean Christoffel.

Wat was er gebeurd?

Vanaf in elk geval 1704 doet Gerlach geregeld zaken met Abraham Andries; een uit Amsterdam afkomstige en te Maastricht wonende Hoogduitse jood (askenazim). Op een gegeven moment heeft Gerlach ruim f. 6000,- uitstaan bij Abraham en diens broers Simon, Benedictus en Jacob welke eerste twee in Den Haag wonen en de laatste te Amsterdam. Omdat f. 6000,- een aanzienlijk bedrag is en Gerlach het van zijn broer heeft geleend wordt er een notariële akte opgemaakt waarin Abraham Andries zich verplicht om alle wissels die Gerlach op hem en zijn broers heeft, te zullen betalen. Ondanks de akte gaat het toch mis want Andries gaat er vandoor met de poen. In december 1716 wordt er door de schepensbank Eijdsen een bevel tot aanhouding van Abraham Andries uitgevaardigd omdat deze op een "diefachtige en bedrieglijke wijze" met het geld is verdwenen. Het is enige tijd stil rond deze zaak maar in 1720 wordt er, wederom door de schepensbank Eijdsen, een bevel tot aanhouding van Abraham Andries uitgevaardigd. Olaey heeft bij geruchte vernomen dat Abraham Andries zich in Londen ophoudt. Als dat klopt, is het misschien toch nog mogelijk om althans een deel van het geld terug te krijgen.

Om zeker te weten of Abraham zich in Londen ophoudt en in staat is om de f. 6000,- terug te betalen is het voor Gerlach van groot belang om daar in contact te komen met betrouwbare lieden. Via komt Gerlach in contact met de Rotterdamse koopman Isaac Hubert. Olaey vraagt of hij een goede juwelier weet in Londen. Abraham handelt namelijk o.a. in juwelen en via een juwelier hoopt hij te ontdekken of Abraham kredietwaardig is. Van Hubert krijgt Gerlach het advies om zich te wenden tot de Londense koopman William Woolball, die een man van groot aanzien en reputatie schijnt te zijn. Dankzij de Maastrichtse koopman Carolus Creusen komt Gerlach in contact met de Rotterdamse koopman Pieter de Koker, die veel handel drijft met Londen. Pieter heeft een neef in Londen die voor Woolball werkt en bereid is om hem Gerlachs problemen voor te leggen. Verheugd over dit aanbod schrijft Gerlach dat ze in zijn naam maar eventjes arrest moeten leggen op de goederen van Abraham; dan komt hij wel naar Londen om de zaak verder af te handelen. Deze "stürmische" aanpak wordt echter door de Kokers neef van de hand gewezen omdat het strijdig is met het vigerende recht in Londen. Ietwat nijdig antwoordt Olaey dat hij dan zelf naar Londen komt om met een paar potige jongens de boel snel te regelen. Deze wildwest-methode valt in absolute ongenade bij Gerlachs Londense relatie. Begerig om zijn geld terug te krijgen heeft Gerlach er niet bij stilge-

staan dat het in Engeland geldende recht wel eens anders zou kunnen zijn dan wat hij gewend is in de landen van Overmaas. Allereerst moet hij, vertaald en wel, allerhande documenten naar Londen sturen waaruit blijkt hoeveel Abraham Andries hem schuldig is. Olaey schrijft dat hij daarvoor zal zorgen en benadrukt in zijn brief om toch vooral goed te informeren naar de kredietwaardigheid van Abraham. Na 1727 is het blijkbaar geruime tijd stil rondom deze zaak. De pogingen van Gerlach om zijn geld terug te krijgen zouden ruim twintig jaar duren want in september 1740 vinden we Samuel Majier te Londen als zijn zaakwaarnemer. Via Samuels advocaat is er een brief gestuurd naar Abraham waarin hij verzocht werd zijn schuld te betalen. Als hij weigert zal hij worden gearresteerd. Voor het zover komt moet Gerlach echter nog een ingevuld aanklachtformulier naar het gerechtshof in Londen sturen, want zolang er geen officiële aanklacht tegen Abraham is ingediend kan er geen beslag worden gelegd op zijn goederen. Twee maanden later heeft Gerlach dit formulier nog steeds niet teruggestuurd. Majier schrijft dat hij moet weten wat hij wil; zonder aanklachtformulier kan hij niets beginnen. De zaak heeft zich in elk geval tot in 1741 voortgesleept. In dat jaar vraagt Olaey de rechtsgeleerde Hustin te Visé of een griffier dubbel tarief mag rekenen als hij gerechtsstukken moet vertalen van een vreemde in de landstaal. Wellicht is dit de laatste aanwijzing in de strijd om zijn geld van Abraham Andries terug te krijgen. Na 1741 zwijgen de archieven over de zaak maar, mede gezien de bewaard gebleven briefwisseling met zijn broer, is het onwaarschijnlijk dat hij ooit een penning heeft teruggezien van de f. 6000,-.³⁴

FAMILIEPERIKELEN

De relatie met vooral zijn broer Jean Christoffel krijgt door de affaire Abraham Andries een gevoelige knauw. Jean Christoffel heeft Gerlach een bedrag van ruim f. 5000,- geleend waarmee Abraham Andries zich uit de voeten heeft gemaakt. Met name in de jaren 1725-1726 doet Gerlach, overigens, zoals we lazen, vruchteloze pogingen om het geld terug te krijgen. Om juridisch nog enige aanspraak te kunnen maken op de schuld die Gerlach bij hem heeft, laat Jean Christoffel hem op 1 mei 1733 een schuldbekentenis tekenen. Tezamen met de nog verschuldigde rente is Gerlach hem f.6723,- schuldig. Om nog iets van zijn geld terug te zien laat Jean Christoffel beslag leggen op Gerlachs roerende goederen. Deze zullen tijdens een vendu worden verkocht en uit de opbrengst worden zijn schulden aan Jean Christoffel betaald. Een woedende Gerlach schrijft op 16 augustus 1733: "ick kan niet bedencken hoe dat in Ue gemoet kan resideeren om op mijne meubelen arrest te laten doen." Volgens Gerlach heeft zijn broer niets meer van hem te vorderen: alles is immers vergeven en vergeten! Wat is namelijk het geval?

In 1732 heeft de heer Van der Weijden getracht om de kibbelende broers te verzoenen. Bij deze gelegenheid zou Jean Christoffel gezegd hebben; "...en het gelt en andersints dat hij hem verschoten heeft in Engelant sijnde en vante vooren hem te remitteeren en quijt te schelden." Een soortgelijke verklaring wordt afgelegd door Lambert Blanckers op 26 april 1736. Hij was erbij toen Jean Christoffel medio 1732 zijn zieke broer bezocht ten huize van Lambert. Ook toen zou Jean Christoffel gezegd hebben: "Wees maar gerust broeder

Gerlach en wel tevreden. Ghij behoeft nievers voor becommert te sijn. Allen het gheene ik uw geleent en verschooten hebbe, soo in Engelant als andersints remitteer Ue hetselve volcoomen quijt scheldende, het comt mij daer niet op aan. Godt de heere heeft mij gezeegent."

In een bijlage bij de boze brief beweert Gerlach dat:

1. Jean Christoffel heeft hem zijn schuld volledig kwijtge-scholden.
2. De bewuste schuldbekentenis van 1 mei 1733 zou Gerlach slechts pro forma hebben getekend. Jean Christoffel zou bij deze gelegenheid hebben gezegd: "Mon frere, het is maar pro forma dat ik U deze rekening laat tekenen."
3. Jean Christoffel heeft volgens Gerlach geld uit de opbrengst van de verkoop van zijn meubelen aan zijn zuster gegeven alsmede enige onverkochte spulletjes.
4. Gerlach wil de onverkochte spullen die zijn zuster in bewaring heeft gekregen terug hebben. ("schoone meubelen, silverwerck, goede diamanttringen, juweelen, etc. Item boeken kostelijcke schilderijen en andere huiscieraden tot een nette inboel".)

Jean Christoffel is duidelijk een andere mening toegeedaan. Uitermate geïrriteerd reageert hij op Gerlachs aantijgingen en eisen. De maat is vol. Gerlach moet maar eens ophouden met zeuren, want hij weet drommels goed dat hij hem nog geld schuldig is. Gerlach dreigt zelfs met een proces, wat echter alleen op Jean Christoffels lachspieren werkt.

Een week later stuurt Gerlach een brief aan zijn zuster Lucretia. De brief staat bol van verdachtmakingen aan haar adres. Gerlach beklaagt zich erover dat Lucretia hem uit "liefloosigheid" soms niet binnen laat. Hij wordt ontzettend kinderachtig als hij beweert dat Lucretia op een dag toen hij langskwam gesuikerde biscuits zat te eten die ze gauw in de kast zette toen ze hem zag!

Echt gemeen is Gerlach als hij haar schrijft: "Dat uw den geheelen nachte alleen in de camer hebbe gelae-ten in goet vertrouwen als onse moeder saliger is overleden, en daer naer geen het minste contant geld wierd gevonden, ons seer suspect voorcoomende." Omdat Gerlach met redelijke argumenten de strijd niet meer kan winnen, zoekt hij zijn heil in insinuaties en intimidatie, maar zowel Lucretia als Jean Christoffel laten zich hierdoor niet van hun stuk brengen. Gerlach heeft een schuld die hij moet betalen en daarmee basta. Mede namens zijn zuster beantwoordt Jean Christoffel Gerlachs schimpeschrift. Gerlach wordt nog eens fijntjes herinnerd aan de hulp die zijn broer en zus hem hebben geboden: je bent zeker vergeten dat Lucretia jou ruim een half jaar gratis kost en inwoning heeft verstrekt. Je bent zeker vergeten dat ze een ledikant met behangsel naar Eijsden heeft gestuurd. Je bent zeker vergeten dat ze eens een koperen ketel voor je heeft gekocht, die je nog steeds niet hebt betaald. Deze tirade gaat nog enige regels door en Jean Christoffel eindigt zijn brief aldus: "...ondertussen dient tot waarschouwinge dat onse suster ende mij wilt verder ongemollesteert laten en dat als Ue verders ons mogte schrijven de brieven aan Ue ongeopent sul-ten terugsenden, en dat alle uren gereed sijn Ue teregt te staan."

De brief, gedateerd 29 augustus 1736, laat niets aan duidelijkheid te wensen over omtrent de relatie tussen Gerlach aan de ene en Lucretia en Jean Christoffel

Olaey aan de andere kant.

We beschikken niet over correspondentie tussen de beide broers uit de periode 1737-1738. Wel hebben we nog een brief uit 1739 en twee uit 1740, beide van Jean Christoffel aan Gerlach.

Uit de eerstgenoemde brief blijkt dat de relatie tussen de beide broers nog steeds niks verbeterd is. Wat zijn schuld betreft laat Jean Christoffel Gerlach voorlopig "ongemaand". Van een kale kip kun je immers geen veren plukken!

Uit de slotregel van de brief blijkt de verharding die er nog bestaat tussen de beide broers: "Ondertusschen sal tot tijd en wijle van U geen verdere brieven of boot-schappen verwagten opdat niet genootsaecht sijn Ue te prostitueren, deselve ongeopent terug te senden." In juni 1740 raakt Gerlach nog dieper in de put. De gerechtsbode Engelburgs komt met het verzoek om nou eindelijk zijn achterstallige alimentatie eens te betalen.

Als hij weigert worden zijn meubelen in beslag genomen en verkocht. Ten einde raad wendt Gerlach zich tot zijn broer: "Tis in de uiterste noodzakelijkheid dat men toevlucht neme tot sijn vertrouwde vrienden, bijsonder tot sijne naaste bloedverwanten om, wart mogelijk, soulagement bij hun te vinden. Soo ist, cher frere, dat U met veel condoleantie clagende moet melden dat mijn wijf dusdanig door boose raad heeft gevordert dat deselve bij executie overmorgen sijnde den 19e desen (=19 juli 1740) mijne noch overige meubelen judicieel wilt laten verkopen."

De nood is hoog en de tijd dringt. Als de verkoping door gaat zal Gerlach vrijwel niets meer overhouden. Hij zit zo slecht bij kas dat hij niet in staat is om de gevraagde som zelf op te brengen. Via deze brief doet Gerlach een uiterste poging om het benodigde geld bij elkaar te schrapen. Hij probeert op Jean Christoffels gemoed te werken door te spreken over "vermaechtheijt in den bloede" en "ik heb niets naders in de weerelt dan Ue". Jean Christoffel wil toch zeker niet dat zijn bloedeigen broer in de muil van "hungerige dieren" wordt geworpen? De strekking van Gerlachs brief is deze: ik heb geld nodig waarover jij beschikt. Uit de brief komt eveneens Gerlachs dualiteit naar voren. Eerst probeert hij via ronduit onprettige brieven zijn broer er toe te bewegen hem zijn schuld kwijt te schelden, maar nu hij hem dringend nodig heeft kruipt hij door het stof en doet op slijmerige wijze een beroep op Jean Christoffels bloedverwantschap en christelijke naastenliefde. Jean Christoffel gaat overstag en geeft Gerlach tien Louis d'or. Op 20 juli 1740 betaalt Gerlach Elisabeth in het bijzijn van schepen Thielen uit Eijdsen, waarmee er een definitief einde komt aan een slepende echtscheidingskwestie.

Gerlach is dolblij en zeer dankbaar want hij schrijft Jean Christoffel: "Ik bidde en wense van harten God almachtig die Ue daartoe geïnspireert heeft, daar voor verder te zegenen, hier tijdelijk en namaals comende,

in glorie en heerlijkheid."

Hoewel de kwestie met Elisabeth nu definitief uit de wereld is blijft het tobben met Gerlach hetgeen blijkt uit een brief van Jean Christoffel aan Gerlach d.d. 2 september 1740.

Mon frère,

Maestricht den 2 september 1740

Dewijle van diverse vernoomen Ued haveloosigheijt en beroo-finge van lijnwaet, sende derhalven midsdeesen tot Ue gebruijck 6 hemden ende 6 dassen, waar meede groete ende blijve,

Mon frère,

Ued dienaar J.C. Olaey

De ondertekening van Jean Christoffel is nog een piet-sie formeel: Ued dienaar. Mogen we hieruit concluderen dat, ondanks de financiële hulp die Jean Christoffel heeft geboden, de relatie tussen beiden toch nog wat stroef is?

P. S. Deēzen middag is door de Heeren Staaten Generaal de Heer van Doys, Generaal Major van de Infantery, Commandeur te Mastricht, mitsgaders Colonel van en Kapiteyn in een Regiment te Voet, staande ter Repartitie van deze Provincie, aangesteld tot Lt. Generaal van de Infantery, in plaats van wylen den voorn. Heer Wichers; als mede de Heer de Blansacq, Brigadiervan de Infantery, mitsgaders Colonel van en Kapiteyn in een Regiment te Voet, staande ter Repartitie van de Provincie van Zeeland, aangesteld tot Generaal Major van de Infantery, in plaats van den bovengemelde geavanceerde Luytenant Generaal van Doys.

Jammer genoeg zijn er geen brieven bewaard gebleven uit de periode eind 1740-1744. De laatst bekende brief dateert van 8 september 1745 en geeft een aardige indruk van de situatie waarin Gerlach zich dan bevindt.

Mon frère,

Maestricht den 8 september 1745

Dewijle verneeme, hoe seer haveloos het met de kleedinge van Ue beide kinders gestelt is, soo ist dat met ue commoditeijt eens cunt overcoomen, om gesamentlijck t'overleggen hoe daar inne te voorzien, in welckers verwagtinge, groete ue ende blijve,

Ue geneegen broeder, J.C.Olaey

Maastricht den 8ten Febr. 1743
Monfrere:

Dewijle verneme, hoe Leer haveloos, het
met de kleedinge van u^{de} beyde Kinderen
gestelt is, soo is 't dat met u^{de} cramo,
ditzijt eens cūte overcomen, om gesaement-
lijk te overleggen, hoe daar inne te voor-
sien, in welckers verwagtinge, groete u^{de}
Blijve,

U^{de} genegen Brieder
H. Olaey

Maastricht den 2ten Febr. 1740
Monfrere

Dewijle vādiversse vornoemen u^{de}
haveloosighijt en beroofinge van lijnwacht,
sende der halven mids doasen, tot u^{de}
gebruick 6 Remden & 6 Taffen, waer
mede groete & Blijve.

Monfrere: U^{de} D^{de} D^{de}
H. Olaey

Uit deze brief proeft men toch enig mededogen; de harde kantjes zijn er af. Ook de ondertekening, waarin sprake is van genegenheid, is een stuk sympathieker dan het "Ue dienaar" waarmee hij vijf jaar daarvoor nog ondertekende.³⁵

Gerlach Olaey, eens een man van behoorlijk maatschappelijk aanzien, was aan het eind van zijn leven een hulpbehoevende vader met twee kinderen. Twee jaar later maakte de dood een einde aan een woelig leven. Jean Christoffel en Lucretia zouden hem nog enige tijd overleven. Jean Christoffel stierf op 25 april 1753 te Maastricht terwijl Lucretia op 8 maart 1758 eveneens te Maastricht het tijdelijke voor het eeuwige verwisselde.

THOMAS BAAS

Noten

1. Nederlands Familieblad, 1894, p. 48.
2. Rietstap, J.B., Armorial General, tome 2, p. 345, Gouda 1887.
3. Bax, W. Gedenkboek der Nederlandsch Hervormde Gemeente van Maastricht 1632 - 1932, p. 361 e.v., Maastricht 1932.
4. Privé-archief van Gerlach Olaey. Dit archief bevindt zich bij het nog ongeinventariseerde gedeelte van de archieven van de landen van Overmaas in het Rijksarchief in Limburg (L.v.O.) en zal hierna aangeduid worden als P.A.O.
5. P.A.O.
6. GAM, Notarieel archief, inv. nr. 1683.
7. P.A.O.
8. GAM, Burgerboek der stad Maastricht, deel 7, p. 116.
9. P.A.O.
10. Munier, W.A.J., De calvinisering van de colleges van schout en schepenen in de landen van Overmaas vanaf de verove-

- ring van Maastricht in 1632 tot aan het einde van de 17e eeuw, Publications, 123 (1987), p. 90 e.v.
11. L.v.O., inv. nr. 5126.
12. Ibidem.
13. P.A.O.
14. L.v.O., inv. nr. 5132.
15. L.v.O., inv. nr. 9885.
16. L.v.O., inv. nr. 9886.
17. P.A.O.
18. Ibidem.
19. Ibidem.
20. L.v.O. inv. nr. 5353. Op 24 juli 1711 verkopen Gerlach en zijn vrouw Christina Wubbeling 25 groot roeden land onder Herkenrade.
21. P.A.O.
22. P.A.O. Het adres is verkeerd. Vrijthof moet Vroenhof zijn.
23. P.A.O.
24. P.A.O.
25. P.A.O.
26. L.v.O. inv. nr. 5289.

27. Ibidem.
28. Ibidem.
29. Ibidem.
30. Schneider, W. De Nederlandse krant; van nieuwstydinghe tot dagbladconcentratie, p. 57 e.v., Amsterdam 1968.
31. Dit katern bevindt zich in het ongeinventariseerde gedeelte van het familiearchief de Geloës.
32. P.A.O.
33. Schneider, p. 71.
34. P.A.O.
35. P.A.O.

De Limburger Courier

Nieuws- en Advertentieblad voor de Provincie Limburg.

Versijnt wekelijks in 4 of 5 bladen op DINSDAG, DONDERDAG en ZATERDAG.

Streek-Reactieboek en Uittreksel van KAROL Weydenborgh en Heeren.

5769

Deze Courant met alle Advertentiebladen te Limburg, kan men deels gratis en deels tegen betaling van 10 Centen per Week afnemen.

De heeren Eugène en Victor Dubois, van Eysden, hebben aan de Universiteit te Amsterdam, met onderscheiding het candidaat-arts examen afgelegd.

(L.C. donderdag 30 september 1880)

Mesch. Het traktement van onzen Hoofdonderwijzer is door den Raad dezer gemeente gebracht en vastgesteld op 700 gulden jaarlijks.

(L.C. dinsdag 11 januari 1881)

Eysden, 17 Jan. Onder de talrijke berichten van den jongsten watersnood vond men tot dusverre weinig of niets omtrent onze gemeente, en toch was ook hier de nood groot. Vooral het gehucht Oost stond heelemaal in het water en hadden deszelfs bewoners met hun vee de vlucht moeten nemen naar het naburige gehucht Maarland, waar te gelijker tijd een huis ingestort is, gelukkig nochtans zonder dat er ongelukken bij te betreuren zijn. Te Eysden zelf stonden verscheidene straten mede heelemaal onder water, en voer men in die straten met ponten om te redden wat te redden was. Daarbij laat ons even aanstippen dat te dien tijde onze weleerw. heer Rector Boosten, in gezelschap van een drietal politiebeambten, zich zeer beijverde, en met eene groote mand brood en vleesch per schuit rondvoer, om aan de noodlijdenden rond te deelen. Ondanks Eysden zelf zeer getroffen werd door die ramp, bracht de alhier gehouden collecte toch nog f 222,44 op.

(L.C. donderdag 20 januari 1881)

Mesch. Ter vervanging van den heer L.J. Adriën, die herhaaldelijk zijn ontslag gegeven heeft, is als raadslid gekozen de heer A.J. Piters.

(L.C. donderdag 27 januari 1881)

Uitslag van de Verkiezingen

voor leden van den

GEMEENTERAAD,

op 11 Dinsdag den 19 Juli.

Eysden. Opgekomen kiezers 95. Herkozen de heeren: A. Spauwen met 76, J. Peusens met 64 en W. Peusens met 52 stemmen. De heeren W. Pinckaers bekwam 41 en J. Wolfs-Bory 11 stemmen.

(L.C. dinsdag 1 februari 1881)

Eijsden, 23 Maart. Alhier heeft men het behoud van een menschenleven aan een hond te danken. Gisteren-avond nl., omstreeks 11 uur, was de hond van den wethouder Houbiers zoo erg aan 't blaffen, en blafte onophoudelijk erger voort, zoodat men, alhoewel de hof goed afgesloten was, vermoedens kreeg en aan 't zoeken ging, doch niets vond. Ook de buurman Pluymaekers werd door het geblaf gewekt, doch, toen deze het venster zijner slaapkamer opende, hoorde die een aanhoudend gekerm en geroep om hulp. Eindelijk bemerkte hij dat er in een grooten mestpoel, in den eveneens afgesloten boomgaard van den heer Houbiers een mensch zat, die, ware de hond niet geweest, 's morgens gewis als lijk zoude gevonden zijn, doch die nu met een nat pak er afgekomen is, dat hem door de twee helpers tegen een droog verwisseld werd. Een goede waarschuwing om in de duisternis nooit een afgesloten erf binnen te dringen.

(L.C. zaterdag 26 maart 1881)

Eysden, 22 Juni. De kersenoogst in deze streken is ver van gunstig te noemen. De opbrengst, die gewoonlijk op f 50,000 wordt geschat, blijft thans ver beneden de helft dier som. Dit is reeds sedert eenige jaren het geval tot nadeel van den landbouwer niet alleen, maar ook van den winkelier; daar de opbrengst van den kersenoogst als buitengewone ontvangst wordt betracht en ook aan buitengewone zaken wordt besteed.

(L.C. zaterdag 25 juni 1881)

ONDERWIJS.

Aan de openbare school voor lager onderwijs te **EYSDEN**, wordt gevraagd

1 Hulponderwijzer

op eene jaarwedde van **f 400.**

Sollicitanten gelieven zich bij het Gemeentebestuur aan te geven voor **25 Februari** e. k.

(L.C. donderdag 21 juli 1881)

MESCH!

Ter gelegenheid der kermis op
Zondag, 21 Augustus 1881,
GROOT

Concert,

te geven door de **Harmo-
nie** van MIEER onder wel-
willende medewerking van de
Zangvereeniging **l'U-
nion Chorale** van MAAS-
TRICHT, bij **H. Ramae-
kers-Brouwers**, Café
te **MESCH**.

Aanvang 5 uur.
Entrée 1/2 fr.

(L.C. zaterdag 6 augustus 1881)

Kermis te Eysden.

GROOT
CONCERT

op Zondag, 28 Au-
gustus 1881, te geven
door de Harmonie van Eysden
onder medewerking eener *Sim-
phonie aan het Conservatoire
van Luik*, onder directie van
den Heer **FRANCOTTE**, lauréat
van het Conservatoire, in den
tuin van de Sociëteit bij den
heer **Nollée**.

Entrée 1 frank.

NB. Bij ongunstlg weder
wordt het Concert in het lokaal
gegeven.

(L.C. dinsdag 23 augustus 1881)

In een paar gemeenten nabij Maastricht hebben de landbouwers weder grooten last van de hamsters, die zich op hunne kosten eenen grooten wintervoorraad van boonnen, tarwe, haver, enz. verzamelen. Te Eysden, waar een premie van 20 centen voor een volwassen en 10 centen voor een jongen hamster wordt uitbetaald, heeft men er reeds circa 200 gevangen. Deze dieren blijken nog al vruchtbaar te zijn, daar er te Gronsveld een nest met 18 jongen is gevonden.

(L.C. zaterdag 10 september 1881)

De arrond.-rechtbank te Maastricht heeft een persoon uit Eysden, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde, veroordeeld tot een boete van één gulden.

(L.C. zaterdag 17 december 1881)

Eysden. Naar men vermeent, zal de dit jaar te houden vee-tentoonstelling, door de Maatschappij van Landbouw in Limburg, in deze plaats worden gehouden op Dinsdag 29 Augustus e.k.

(L.C. dinsdag 2 mei 1882)

Eysden. Tot hoofd der openbare lagere school alhier is benoemd de heer L. Heijns onderwijzer te Meerssen.

(L.C. donderdag 4 mei 1882)

Eysden, 15 Mei. Vreesde men aanvankelijk dat tengevolge der nachtvorsten de kersenooft hier geheel zou mislukken, thans kan worden medegedeeld, dat deze vrees zich gelukkig niet heeft bevestigd. Slechts een gedeelte, en hoofdzakelijk de kruinen der boomen, hebben van de vorst geleden, zoodat van 't overige nog veel zal terecht komen. De schade, aanvankelijk op f 50,000 geschat, was dus zeer overdreven en zal zich nu tot een minimum bepalen.

(L.C. zaterdag 20 mei 1882)

Eysden, Ten bate der noodlijdende israëlieten in Rusland, is alhier de som van f 116,14 gecollecteerd.

- In het naburige Rijckholt is een nieuw klooster in aanbouw voor Fransche predikheeren, die zich daar zullen vestigen.

(L.C. zaterdag 10 juni 1882)

Eijsden, 19 Juni. De kersenooft in deze gemeente is ver van gunstig te noemen. De opbrengst blijft beneden het middelmatige. Dit is reeds sedert eenige jaren het geval, tot nadeel van den landbouwer niet alleen, maar ook van den winkelier, daar de opbrengst van den kersenooft als buitengewone ontvangst wordt betracht en ook aan buitengewone zaken wordt besteed.

(L.C. donderdag 22 juni 1882)

Te Eysden werden in eene weide twee dienstmeiden door de grazende koeien aangevallen; een harer kreeg verschillende kneuzingen, doch kwam overigens met de schrik vrij.

(L.C. donderdag 6 juli 1882)

Eysden. Het programma is verschenen van de door de Maatschappij van Landbouw in Limburg uitgeschreven veetentoonstelling. Zij zal alhier gehouden worden den 29n Augustus e.k. Omstreeks 50 prijzen, waarbij verguld zilveren en zilveren medailles, benevens een groot aantal prijzen in geld, worden uitgelooft voor paarden, hoornvee, varkens en Hollandsche stieren. Bij de uitbreiding en verbetering, die de Limburgsche veestapel in den laatsten tijd heeft ondergaan, beloofd deze tentoonstelling belangrijk te zullen worden.

(L.C. donderdag 20 juli 1882)

GROOT RINGSTEKEN
TE PAARD,
 op Zondag den 30 Juli e. k.,
 bij den heer L. Collette-Otten, aan het Withuis,
 gemeente EYSDEN,
 voor de volgende geldprijzen:

1e prijs 100 fr., 2e prijs 60 fr., 3e prijs 40 fr.,
 4e prijs 20 frank.

Om 1 uur 's namiddags bijeenkomst bij den
 heer SPAUWEN aan het Station te EYSDEN,
 alwaar de ruiters door de Harmonie van Eysden
 zullen afgehaald worden.

(L.C. zaterdag 22 juli 1882)

Withuis (Eysden), 4 Augustus 1882. Begunstigd door tamelijk mooi weer had alhier verleden Zondag, 30 Juli, het onlangs aangekondigde ringsteekfeest (carroussel) plaats. Te één uur des namiddags verzamelden zich aan het station Eysden de deelnemende ruiters, alwaar hun, ten huize Spauwen, de eere-wijn werd aangeboden. Van daar begaf zich de optocht, vergezeld van de feestcommissie en de harmonie van Eysden, die verschillende pas-redoublés uitvoerde, naar het op een kwartier afstands gelegen Withuis, ter feestweide, welke smakelijk ingericht en met de nationale driekleur versierd was. Talrijke toeschouwers uit de omliggende gemeenten en vooral uit de aangrenzende Belgische localiteiten toegestroomd, schaarden zich, tot het aanhooren eener muziekouverture en de aflezing van het reglement, rondom het wel versierde kioske, waarna de wedstrijd een aanvang nam. Nagenoeg een vijftigtal ruiters, onder welke voornamelijk vele Belgen, namen daaraan deel, en een ieder stond met gespannen aandacht den uitslag van den strijd af te wachten, terwijl de muziek met tal van flinke uitvoeringen de nog steeds toenemende menigte vervroolijkte.

De eerste prijs (fr. 100) werd behaald door den heer Jan Moonen, van Mesch, wien daarenboven nog een kostbaar bouquet werd overhandigd; de tweede (fr. 60) door den heer Hubert Fias, van Vivignies (België); de derde (fr. 40) door den heer Mathieu Moonen, van Mesch, en de vierde (fr. 20) door den heer Jules Hablanche, van Vivignies (België).

Na afloop der prijsuitdeeling werd het drapeau der harmonie vermeerderd met een, door de feestcommissie haar geschonken kostbare medaille, waarop een treffend "Wien Neêrlandsch bloed" door de harmonie volgde; terwijl het feest werd gesloten met eene hartelijke toespraak aan de ruiters en andere toehoorders door den heer Boulanger (zoon) te Eysden, lid van genoemde harmonie en der feestcommissie.

Wij brengen onzen innerlijken dank in het algemeen aan allen, die door hunne tegenwoordigheid aan de opluistering van het feest hebben bijgedragen; doch vooral aan de jury, die zich van hare moeilijke taak bijzonder goed heeft gekweten; aan de feestcommissie en de deelnemende ruiters, die in grooten getale zijn

opgekomen en het feest, meer dan verwacht werd, hebben doen gelukken, en eindelijk aan de harmonie voormeld, die door hare verschillende flinke muziekuitvoeringen der menigte een vroolijken namiddag heeft verschaft en het meest tot opluistering van het feest heeft bijgedragen.

(L.C. zaterdag 5 augustus 1882)

Eysden.

Ter gelegenheid der TENTOONSTELLING, op 29 Augustus e.k., kan men het **middagmaal** bekomen aan **een gulden** per man bij

A. Spauwen-Kleinjans,
 aan 't Station.

(L.C. dinsdag 22 augustus 1882)

Tentoonstelling te Eysden,

30 Augustus 1882.

De ondergeteekende heeft de eer het publiek te berichten, dat hij hem gelegenheid bestaat om op bovengestelden datum te dineeren.

Table d'hôte om 3 uur,

à 1 gulden per persoon.

Afzonderlijke DINERS,

mits een uur vooruit besteld, zijn mede verkrijgbaar.
 Voor prompte en civiele beëindiging zal gezorgd worden.

A. SPRAUWEN-KLEINJANS,

Café-restaurant, aan de Stalie.

(L.C. donderdag 24 augustus 1882)

Vee-tentoonstelling te EIJSDEN.

Dinsdag, 29 Aug. 1882

Een zwaar bewolkte hemel voorspelde ons heden geen zonnigen dag en dreigde de met zooveel zorg en moeite voorbereide tentoonstelling in duigen te doen vallen. De opwekkende tonen der harmonie-vereeniging brachten het mogelijke er toe bij, om de sombere stemming zooveel mogelijk te verjagen, hetgeen, het zij te harer eer gezegd, grootendeels gelukte. Aan het station werden de leden van het hoofdbestuur afgehaald, die zich in corps, vergezeld van een menigte volks, door de versierde straten naar de feestweide aan het kasteel begaf. Langzamerhand kwamen de tentoonstellers met hun vee opdagen, waaronder men talrijke prachtige exemplaren mocht bewonderen, ten teken dat onze veestapel voor anderen niet behoeft achter te staan. Invallende regenbuiën hielden niet alleen menigen tentoonsteller, maar ook vele toeschouwers terug; zij konden echter niet beletten, dat de expositie in het algemeen genomen goed slaagde. Op het Vroenhof werden door het hoofdbestuur aan de bekroonden de prijzen uitgereikt, terwijl de harmonie menig vroolijk stuk ten beste gaf.

De prijzen zijn toegekend als volgt:

I. Dekhengsten.

1e prijs: wed. Evers, te Horn.

2e prijs: P. Kleinjans, te Valkenhuizen (Kerkrade).

3e prijs: Th. Peerboom, Sibberhof.

Aangevoerd waren 13 stuks.

II. Veulen-Merriën.

1e prijs: Moonen, te Mesch.

2e prijs: Van de Weijer, te Broeksittard.

3e prijs: Verdeeld tusschen W. Wolfs te Breust (Eysden) en Kleinjans, te Valkenhuizen.

Aangevoerd waren 15 stuks.

III. Hengst-Veulens.

1e prijs: P. Grouwels, te Itteren.

2e prijs: Deby, te Mesch.

Aangevoerd waren 6 stuks.

IV. Merrie-Veulens.

1e prijs: Mevrouw Schoenmaeckers de Rosen, te Amby.

2e prijs: Verdeeld tusschen gebr. Peussens, te Oost (Eysden) en Bergmans, te Borgharen.

Aangevoerd waren 8 stuks.

V. Springstieren.

1e prijs: Meex, te Nuth.

2e prijs: Hoebiers, te Eysden.

3e prijs: L. Janssen, te Vilt.

Aangevoerd waren 10 stuks.

VI. Jonge Stieren.

1e prijs: A. Hennis, te Amby.

2e prijs: L. Janssen, te Vilt.

Aangevoerd waren 8 stuks.

VII. Melkkoeien.

1e prijs: Morreau, te Mesch.

2e prijs: N. Jacobs, te Oost (Eysden).

3e prijs: M. Kruks, te Urmond.

4e prijs: Moonen, te Mesch.

Aangevoerd waren 9 stuks.

VIII. Vaarssen.

1e prijs: Mevrouw Schoenmaeckers te Rosen, te Amby.

2e prijs: L. Janssen, te Vilt.

3e prijs: Isaac, te Eysden.

Aangevoerd waren 18 stuks.

IX. Schoonste lot van minstens 4 stuks hoornvee.

1e prijs: Moonen, te Mesch.

X. Beeren.

1e prijs: Niet toegekend.

2e prijs: Moonen, te Mesch.

Aangevoerd waren 3 stuks.

XI. Zeugen.

1e prijs: wed. Pinckaerts, te Oost (Eysden).

2e prijs: Lucassen, te Eysden.

Aangevoerd waren 3 stuks.

Het hoofdbestuur van de Maatschappij van Landbouw heeft mede een eere-prijs toegekend aan J. Colette, te Mouland, (België) voor 6 stuks hoornvee.

Na afloop der prijsuitdeeling begaf men zich naar het prachtig versierde schoollokaal, om zich gezamenlijk aan een banket te vereenigen.

De eerste toast werd uitgebracht door den heer Merkelbach, voorzitter der landbouwmaatschappij, die in breede trekken den tegenwoordigen toestand van den landbouw beschreef, gewag makende van den voordeeligen oogst, die een andere toestand in het leven had geroepen, en hulde brengende aan Z.M. den koning, die door menigvuldige blijken zijn belangstelling in den Nederlandschen landbouw had doen blijken. De heer Magnée de Horn gedacht der jury, die zich op meesterlijke wijze van haar opdracht had gekwet, hetgeen door den heer Bekkers, lid der jury,

werd beantwoord. De heer Franquinet bracht onder levendige toejuichingen der verzamelden dank aan den heer graaf de Geloës, eere-voorzitter van het casino, voor zijn belanglooze medewerking, die dezelve steeds aan den dag had gelegd. De heer Janssen, burgemeester, betuigde aan het hoofdbestuur zijn welgemeenden dank, dat Eysden ditmaal als de bevoorrechte plaats voor de tentoonstelling was aangegeven, terwijl de heer Palmen van Merkelbeek, secretaris van het hoofdbestuur aan de regelingscommissie zijne erkentelijkheid betuigde. De heer Corten stelde een dronk in op het Eysdensche casino en de heer Hoube op de bezitters der bekroonde dieren. De harmonie bracht het hoofdbestuur naar het station en deed de lucht van zijne welluidende tonen weërgalmen, om een feest, dat Eysden lang zal gedenken, te besluiten.

(L.C. donderdag 31 augustus 1882)

* * * * *

Eysden, 20 Sept. Van af de maand Juli tot heden zijn in deze gemeente 254 oude en jonge hamsters gevangen en gedood. Ons gemeentebestuur heeft het loffelijk besluit genomen voor het doden der diertjes eene premie uit te loven, doch indien andere gemeente dit niet volgen, dan zullen die verschillende velddieven weldra over alle gemeenten verspreid zijn. Er werden zelfs nesten gevonden met 15 jonge hamsters, die eene aanzienlijke hoeveelheid graan hadden bijeenverzameld.

(L.C. donderdag 21 september 1882)

* * * * *

Eysden. De handel in noten is hier thans in vollen gang. Hoewel het beschot veel minder dan in het vorig jaar is, zijn de prijzen nochtans laag. Men besteedt voor ongebolsterde noten f 3,60 per 100 kilo. Ook in appels gaat veel om. De prijzen zijn f 8,50 à f 9,50 per 100 kilo.

- De rivier de Maas is gisteren alhier zoodanig gewassen, dat zij buiten hare oevers is getreden, tot groot nadeel van vele ingezetenen, wier tweede snede hooi, welke reeds afgemaaid was, daardoor weggedreven is.

- De opbrengst der aardappelen in deze streken is zeer gering te noemen. Iemand, die 3 man en 1 raper in het werk had om eene roede aardappelen te rooien, kreeg nadat die menschen van 's morgens 7 tot 's avonds 6 uur op leven en dood gewerkt hadden, eene opbrengst te huis gebracht, waarvan hij, na die van de rotte aardappelen gezuiverd te hebben, nog 4 1/2 vat overhield, die hem zoo wat f 16,00 kostten.

(L.C. zaterdag 23 september 1882)

* * * * *

Eysden, 7 Oct. Een eerw. zuster in het klooster te Breust heeft zich een hand bijna afgekapt met een machine om brood te snijden. Men heeft haar per rijtuig onmiddellijk naar Maastricht getransporteerd.

(L.C. dinsdag 10 oktober 1882)

* * * * *

Gemeente Eysden.

ZONDAG DEN 12 NOVEMBER 1882,
GROOT CONCERT,
 te geven door de Harmonie „St. Cecilia“,
 onder directie van den heer A. BOSSY, directeur,
 onder bewilliging medewerking van de Heeren **Ducourneau**, van **Bordeaux** (Frankr.)
A. Metten en **G. Thiriart**, leden van de Koninklijke Sociëit „de Leys“ van
 Luik, en van de Heeren **Henrion**, **Meurisse** en **Talbot**, voorname artiesten v. Luik,
 in het ruim lokaal van den heer **L. Meertens-Lemaire** te Eysden.

PROGRAMMA:

1ste AFDEELING. 1. Valse pour saxophone.) Harmonie. La Sérénade, fantaisie.) 2. L'Africain, 1er acte, Metten. (J.-B. Masset.) 3. Les suites d'un second Mariage, Ducourneau. 4. Trio pour tuba, exécuté par MM. Bossy, directeur de l'Harmonie, et ses élèves Henrion et Meurisse. (Adagio. Mozart) Andantino. (Scherzo. 5. L'Ange déchû, chanté par G. Thiriart. 6. Castagnette, Bolero parisien, Ducourneau. (Personna.) 7. Fantaisie pour flûte, exécutée par M. Talbot.	2de AFDEELING. 1. La Fleur de Lys, ouverture.) Harmonie. Mariette, polka.) 2. Les Rameaux, chanté par Metten. (Fauré) 3. Fantaisie pour flûte, par Talbot. (Tulou.) 4. Zouze, Ducourneau. 5. Trio pour tuba, exécuté par MM. Bossy, directeur de l'Harmonie et ses 2 élèves Henrion et Meurisse. (Andantino. Mendelssohn) Allegro. (Scherzo. 6. Le Lion du désert, air, chanté par G. Thiriart. (Abadie.) 7. Morceau pour piano, exécuté par Wolff, membre de l'Harmonie. 8. Chansonnette par Ducourneau.
---	---

Do piano zal gespeeld worden door **JAN WOLFS**, zoon, lid der Harmonie.

De entrée is bepaald op een frank per persoon voor de niet ingezetene dezer
 gemeente: honoraire leden zijn vrij van entree.
 Het Concert begint juist ten vijf uur 's avonds. — Geen andere drank als wijn wordt er geschonken.
 Tusschen de twee afdeelingen zal er eene Collecte gehouden
 worden ten voordeele van de armen.

De President, De Directeur, De Secretaris,
Comte de Gelous. A. Bossy. J. Wolff.

(L.C. dinsdag 7 november 1882)

EYSDEN.

Bij gelegenheid der kermis zal op aanst. Zondag
 den 12 November een

Groote Fakkeloptocht
 met **VUURWERK**

plaats hebben, onder medewerking der Oude Har-
 monie van Eysden.

Vergadering 's namiddags te 4 uur, in het lokaal
 Kerkstraat no. 92 E.

Namens de Feestcommissie:

F. Boulanger Jr., H. Hellendall,
 President, Secretaris.

(L.C. zaterdag 11 november 1882)

Kermis te Eysden.

Bij de aanstaande kermis zullen op Zater-
 dag, Zondag en Maandag den 11, 12
 en 13 November,

Tooneelvoorstellingen

plaats vinden ten kollektieve van **J. Thémissen-
 Triquet.**

Aanvang 's Zaterdag en 's Maandag precies te
 7 uur 's avonds, en 's Zondag onmiddellijk na afloop
 van den alsdan plaats hebbenden fakkeloptocht.

Entrée: 1e plaats 1 fr., 2e plaats fr. 0.50.

(L.C. zaterdag 11 november 1882)

Eysden. Het kasteel Bakvliet te Breust, toebehoord hebbende aan wijlen jhr. Von Geusau, is door de Fransche geestelijken aangekocht, en zal in een klooster worden herschapen.

(L.C. woensdag 15 november 1882)

Eysden. Door het landbouw-casino alhier is besloten tot aankoop van een aantal Hollandsche vaarzen, welke aan de leden van het casino zullen verkocht worden. Eene uit 3 leden bestaande commissie, die daartoe gekozen is, zal zich eerlang van deze taak kwijten.

(L.C. dinsdag 21 november 1882)

NICO DUIJKERS

Kent U ze nog?

Catechismusklass bij de zusters "Les Filles de la Sainte Vierge". Deze zusters waren gevestigd in de panden aan het Mariaplein, Spauwenstraat 1, 2 en 4. De foto is van omstreeks 1920 en is gemaakt door een van de zusters. De jongens ontvingen godsdienstles van zuster Lamotte in een van de kamers van de panden Spauwenstraat 2-4.

Boven, v.l.n.r.:

Gerard van de koetsier, zijn achternaam is ons nog niet bekend, zijn vader was koetsier op kasteel Eijdsden en de familie woonde in het pand Diepstraat 67;

Jules Fonsaer;

Joseph Fonsaer;

Martin Crousen;

Zjeng Speckens;

Joseph Warnier.

Beneden, v.l.n.r.:

Mathieu Partouns;

Hai Prickaerts;

Hai Fonsaer;

Mathieu Warnier;

Zjeng Frisson;

Zjirra Warnier.

Colofon

Uit Eijdsens Verleden

Een uitgave van de Stichting Eijdsens Verleden

Redactie:

J. Henquet
H. van Hall
R. Huijnen
W. Jeukens
H. Wijnands

Vormgeving:

Ton Benders

Druk:

Wagelmans
B-4540 Visé

ISSN 0920-3915

Stichting Eijdsens Verleden

Secretariaat:

Postbus 72, 6245 ZH Eijdsen
Tel 04409-3712 of 1129

Bankrelaties:

Rabobank - Eijdsen, nr 1150.96.590
Amrobank - Eijdsen, nr 45.29.76.022
A.B.N. Bank - Eijdsen, nr 57.62.18.952
Sparbank Limburg - Eijdsen, nr 87.90.14.369
Postbank nr 56.83.530

Wilt U het werk van de stichting financieel steunen, dan kunt U dit doen door een bedrag te storten of over te schrijven op een van bovenstaande rekeningen, onder vermelding van naam en adres. Bij een minimale bijdrage van f 25,- (voor studerende f 12.50) per kalenderjaar ontvangt U de driemaandelijke uitgave 'Uit Eijdsens Verleden' gratis.

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.